

TELEVISIO JA KULTTUURIPÄÄOMA

OHJELMATYYPPIEN JA MIELIOHJELMIEN SOSIAALINEN ERIYTYMINEN NYKY-SUOMESSA

S e m i P u r h o n e n

ABSTRAKTI

Kulttuurisen maun ja kulutuksen sosiaalista eriytymistä tarkastelevassa tutkimuksessa televisioon on kiinnitetty vähemmän systemaattista huomiota kuin klassisempiin kulttuurin kenttiin. On myös esitetty, etteivät yhteiskuntaluokka tai kulttuuripääoma olisi televisiota tutkittaessa relevantteja nyky-Suomessa. Tässä artikkelissa tutkitaan televisioon liittyvän kulttuurisen maun sosiaalista eriytymistä nyky-Suomessa kahden kysymyksen kannalta: ensinnäkin tarkastellaan, mistä tv-ohjelmatyypeistä eri väestöryhmät pitävät eniten ja vähiten, toiseksi analysoidaan eräistä yksittäisistä ohjelmista pitämisen sosiaalista profiilia. Tutkimusaineistona on tuore kansallisesti edustava kyselyaineisto. Tulosten mukaan tv-maku on tärkeällä tavalla sosiaalisesti strukturoitunutta. Tv-maku jäsentyy paitsi iän, sukupuolen ja asuinalueen, myös koulutusasteen, ammattiaseman ja tulotason mukaan. Lisäksi perinteinen korkeakulttuurinen orientaatio selittää voimakkaasti tv-makua. Se osoittaa, ettei televisiota koskeva maku ole irrallinen muista kulttuurin kentistä ja hierarkioista. Korkeakulttuurinen orientaatio on myös välittävä mekanismi, joka selittää osaltaan, miksi koulutusaste vaikuttaa tv-makuun. Tv-maussa negatiivinen erottautuminen on selvemmin eriytynyttä kuin positiivinen samastuminen. Erityisesti tosi-tv-sarjojen inhoamisesta on tullut kulttuurisesti legitimiä. Artikkelin päätteeksi pohditaan tuloksien valossa Pierre Bourdieun käsitteiden soveltuvuutta televisionkatselun tutkimukseen.

Avainsanat: kulttuurinen maku, kulttuuripääoma, sosiaalinen eriytyminen, Suomi, televisio

JOHDANTO

Mediakentän teknisistä ja institutionaalisisista muutoksista huolimatta televisio on vielä tänäänkin tärkein yksittäinen kulttuurin ja median ala, jos asiaa mitataan väestöpeitolla ja sillä, kuinka paljon ihmiset siihen käyttävät aikaa. Televisionkatselu vie noin kolmanneksen suomalaisten vapaa-ajasta (Heinonen 2008, 6). Vähintään 92 % kotitalouksissa on televisio ja keskimääräinen tv:n katseluaika vuonna 2009 oli yli 10-vuotiaalla väestöllä 2 tuntia 56 minuuttia päivässä (Finnpanel 2010a).¹

Vaikka televisionkatselusta on tehty ihmis- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta valtava määrä, television asema on silti ollut pitkään sangen marginaalinen kulttuurin kulutusta käsittelevissä ja etenkin kulttuuripääoman näkökulmasta tehdyissä sosiologisissa tutkimuksissa (Bennett 2006). Populaari- tai masakulttuurin ilmentymänä *par excellence* televisio ei ole nähty jäsentyvän ilmaisuvoimaisempina pidettyjen, kulttuurin klassisempien alojen kuten musiikin ja kirjallisuuden tavoin kovinkaan luontevasti perinteisten makuhie-

rarkioiden mukaisesti – ellei sitten nimenomaan, amerikkalaisen tradition käsittein ilmaisten (ks. Gans 1974), läpeensä korkeakulttuuria (”highbrow”) vähempiarvoiseksi populaarikulttuuriksi (”lowbrow”).

Pierre Bourdieun *Distinction*-teoksen kuuluisimmassa, sosiaalisten asemien tilan ja elämäntyylien tilan välistä homologiaa eli rakenteellista vastaavuutta koskevassa kuviossa, eräänlaisessa kulttuurisessa koordinaatistossa (Bourdieu 1984, 128–129), ”televisio” sijaitsee pääomien kokonaismäärää kuvaavalla pystyakselilla kuvion alemman puoliskon keskivaiheilla (eli se on jossain määrin yhteydessä pääoman vähäiseen volyyymiin), horisontaalisesti eli pääomien komposition kannalta katsoen aivan keskellä (eli taloudellisen ja kulttuurisen pääoman suhteellisen painoarvon kannalta eriytymättömänä). Televisiota ympäröivät muun muassa ”auton huoltotyöt”, ”ompeleminen”, ”penkkiurheilu”, ”olut”, ”rugby”, ”tivolit” ja ”perunat”. Jos taas tarkastelemme näiden elämäntyyllisten seikkojen sijaan television lähettyvillä olevia sosiaalisen position määreitä, löydämme muun muassa ”puoliammattitaitoisten työläisten”, ”kaupan työntekijöiden”, ”toimistotyöntekijöiden”, ”peruskoulun” ja ”ammattikoulun” käyneiden sekä ”21000 frangia vuodessa” (eli keskimääräistä vähemmän) ansaitsevien kategoriat.

Bourdieun distinktiotutkimuksen kyselylomakkeessa oli ainoastaan yksi karkea televisiota koskenut kysymys: ”Jos katsot tv:tä, mitä ohjelmia pääasiassa katsot?” (mt., 515). Yllä mainitussa kuviossa esiintymisen lisäksi Bourdieu ei mainitse televisiota koskevan kysymyksen tuloksista koko teoksessa sanallakaan. Television asema on toki sittemmin muuttunut siitä, mikä se oli Bourdieun analysoimassa 1960-luvun Ranskassa. Tämä ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että televisiolle ei ollut Bourdieun tutkimuksessa mitään sijaa, vaikka sillä olisi voinut olla. Bourdieun distinktiotutkimuksessa käyttämät kyselytutkimukset oli kerätty vuosina 1963 ja 1967 (mt., 503). Juuri samaan aikaan, vuosien 1960 ja 1967 välillä, Ranskan kotitalouksissa television omistaminen kasvoi 13 prosentista 52 prosenttiin (Lahire 2004, 628). Tähän televisioon kiteytyvään laiminlyöntiin kiinnittää

huomiota esimerkiksi Bernard Lahire (2004; 2008) ja monet muut kritisoidessaan Bourdieuta populaarikulttuurin sivuuttamisesta (Fowler 1997).²

1980-luvulla televisio nousi esiin myös kulttuurin kuluttamista koskevissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Gerhard Schulze analysoi televisiota yhtenä olennaisimmista kulttuurin alueista, joka tuottaa elämäntyylien välisiä eroja (Schulze 1992, 620–624). Viime vuosina on ilmestynyt useita kiinnostavia tutkimuksia, joissa televisionkatselua analysoidaan myös suoremmin Bourdieun hengessä (esim. Bennett 2006; Bennett ym. 2006; 2009; Kuipers 2006; Robson 2006; Lizardo & Skiles 2009). Näiden tutkimusten mukaan tv:n katselu ja kulttuuriset makuerot television alueella ovat monessa suhteessa sosiaalisten tekijöiden – eivät vain iän ja sukupuolen, vaan myös koulutuksen, yhteiskuntaluokan ja kulttuuripääoman – jäsentämiä.

Silti voidaan sanoa, ettei televisio ole kaikkein olennaisimpia kulttuurin aloja tai medioita kulttuuripääoman kannalta. Lahiren (2004, 624–636; 2008, 176–178; ks. myös Bennett 2006, 195) mukaan television yleistymisen on sen sijaan ollut tärkeä *selittävä tekijä* sille, miksi yhteiskuntaluokkien väliset suhteet eivät ole nykyisin niin jyrkkiä ja maut niin terävästi eriytyneitä. Televisiota katsotaan pääosin kotona – eikä se siten ole suoraan kytköksissä statuksen julkiseen esittämiseen (toisin kuin esimerkiksi konserteissa tai muissa tapahtumissa käyminen) – ja ainakin julkisen palvelun televisio on kulutustapahtuman näkökulmasta ilmaista. Nämä tekijät ovat loiventaneet eri sosiaaliryhmien kulttuuristen intressien ja makujen välisiä eroja. Toiseksi tv:n helppokäyttöisyys ja katseluhetkellä ilmaisuus tekee pelkän uteliaisuuden vuoksi tapahtuvan satunnaisen katselun vaivattomaksi sellaisillekin kulttuurin alueille, joista ei muuten olisi kiinnostunut joko taloudellisista tai kulttuurisista syistä. Tämä elämänpiirien potentiaalinen laajentaminen pätee sekä alhaalta ylös- että ylhäältä alaspäin. Siinä missä matalassa sosiaalisessa asemassa oleva voi katsella oopperaa tai kalleimpien ravintoloiden kokkien työskentelyä, on korkeaan sosiaaliryhmään kuuluvalla vastaavalla tavalla mahdollisuus katsella ame-

rikkalaista vapaapainia tai raveja. Kolmanneksi usean television kotitalouksien yleistyttyä lapset katsovat usein eri ohjelmia kuin aikuiset, mikä on merkinnyt perheen sisällä tapahtuvan sosialisoinnin moninaistumista ja tiettyjen yksittäisten arvojen sukupolvelta toiselle siirtämisen vaikeutumista.

Myös suomalaisessa tutkimuksessa on päädytty samantyyppiselle kannalle, että televisio on osaltaan juuri yhdistänyt ja yhdenmukaistanut eri sosiaalisia ryhmiä ja elämäntyyliä. Jukka Kortin (2007) television kotimaisen sosiokulttuurisen historian yleisesitys korostaa, että television leviäminen edesauttoi maaltamuuttoa ja kaupunkimaisen, kulutuskeskeisen ja modernin elämäntavan läpilyöntiä. Kortti kuitenkin pitkälti sivuuttaa kulttuuripääoman näkökulman aiheeseen, antaen ymmärtää luokka- ja pääomakysymysten olleen relevantteja kenties joskus aiemmin muttei enää nykyään. Kortin mukaan ”2000-luvun mediamaisemassa ihmisten asuinpaikka tai sosiaalinen asema vaikuttaa mediakäyttöön entistä vähemmän” (mt., 42), minkä vuoksi ”ajatus varsinaisesta luokkataustasta ja tätä kautta muodostuvasta habituksesta tuntuu päälleliimatulta” (mt., 49). Menneisyyttä koskeissa analyyseissään tarkka historioitsija nojaa tässä ”jälkimoderniksi” ja ”keskiluokkaiseksi” nykyhetkeä luonnehtivassa tulkinnaansa (mt., 49, 237–238) kuitenkin pelkkiin yleisen tason sosiologisiin aikala diagnostiikkiin ilman, että itse varsinaisesti tutkisi asiaa. Silti hän toteaa lisäksi, että ”television liittyvästä kulutuksesta tuli kuitenkin etenkin sen sisällön eli ohjelmien kautta tapa ilmentää omaa kulttuurista tai muunlaista pääomaa” (mt., 237).

Tässä artikkelissa otetaan viimeksi lainattu virke lähtökohdaksi ja tarkastellaan kysymystä empiirisesti: tutkimuksen kohteena on televisio-ohjelmia koskevan kulttuurisen maun sosiaalinen jakautuminen. Erityisenä huomion kohteena ovat eniten ja vähiten pidetyt tv-ohjelmatyypit sekä yksittäiset mielihjelmat. Tarkastelun näkökulma on siis television välineen tai kentän ”sisäinen” (vrt. Bennett 2006): missä määrin kulttuurinen maku eriytyy nykypäivän Suomessa sosiaalisten jakojen mukaan myös television katsomisen tapauk-

ssa?³ Suomesta ei ole aiempaa systemaattista ja kansallisesti edustavaan aineistoon perustuva tutkimusta, jossa televisiota käsiteltäisiin maun sosiaalisen eriytyneen ja kulttuuripääoman kannalta.⁴

Tutkimustehtävä voidaan muotoilla myös Bourdieun (1984) tunnettua homologiiteesiä mukaillen. Ensinnäkin tutkitaan, miten televisiota koskeva kulttuurinen maku jakautuu sosiaalisten asemien mukaan, eli onko sosiaalisten asemien (joita mitataan tässä useilla perustavilla sosiodemografisilla tekijöillä) ja kulttuuristen käytäntöjen (tässä tv-maku) välillä korrespondenssia tai riippuvuutta. Toiseksi Bourdieun homologiiteesi koskee myös eri kulttuurin kenttien välistä rakenteellista vastaavuutta, toisin sanoen se olettaa maun enemmän tai vähemmän johdonmukaiseksi kulttuurin alueelta toiselle. Selittävänä mekanismina tässä on toimijoita kentältä toiselle määrittävä yhtenäinen ja koherentti (luokka) habitus (mt., 172–175; kritiikistä ks. Lahire 2003; 2004). Jotta yhtä kulttuurin aluetta (tässä tv-maku) voidaan Bourdieun ajatuksen mukaisesti suhteuttaa toisiin kulttuurin alueisiin ja siellä vallitseviin hierarkioihin, tutkitaan myös sitä, miten televisiota koskeva kulttuurinen maku suhteutuu – sosiaalisten asemien lisäksi – perinteiseen korkeakulttuuriseen orientaatioon nähden.⁵

On syytä huomauttaa, että tässä tutkimuksessa ei suoranaisesti operationalisoida itse kulttuuripääoman käsitettä (käsitteen määrittelyongelmista ja mittaukseen liittyvistä erimielisyyksistä ks. Lamont & Lareau 1988; Lareau & Weininger 2003). Toki kulttuuripääoman välillisiksi mittareiksi voidaan laskea esimerkiksi vastaajan koulutustaso tai juuri korkeakulttuurinen orientaatio, kuten aiemmassa tutkimuksessa on usein tehty (DiMaggio & Mukhtar 2004). Kulttuuripääoman käsite luonnehtii tässä kuitenkin ennen muuta tutkimuksen perusorientaatiota ja viittaa sen Bourdieun työstä ammentavaan kysymyksenasetteluun: homologiiteesiin, maun sosiaaliseen stratifikaatioon sekä vallan ja eriarvoisuuden aspekteihin kulttuurin äärellä.

Artikkelissa edetään siten, että aineiston ja menetelmällisten ratkaisujen esittelyn jälkeen

empiirisen analyysin tulokset esitetään ensin pidettyjä ja inhottuja ohjelmatyyppejä, sitten yksittäisiä mielihohjelmia koskien. Lopuksi tulokset vedetään yhteen ja niiden merkityksestä keskustellaan Bourdieun käsitteistön ja kulttuuripääoman tutkimisen kannalta.

AINEISTO, MENETELMÄT JA MUUTTUJAT

Tässä artikkelissa käytetään aineistona Tilastokeskuksen vuoden 2007 lopulla keräämää, kansallisesti edustavaa postikyselyä, joka suunniteltiin viimeaikaisten kulttuurin kulutusta koskevien debattien empiiriseen tutkimiseen Suomessa.⁶ Otokseen valittiin satunnaisotannalla 3000 18–74-vuotiasta Suomen kansalaista (pl. Ahvenanmaalla asuvat). Vastausosuudeksi jäi 46,3 % (N = 1388), mikä asettuu suurin piirtein viimeaikaisten postikyselyiden tasolle. Naiset ja korkeasti koulutetut vastasivat kyselyyn miehiä ja matalasti koulutettuja useammin. Naisilla vastausosuudet eivät vaihdelleet iän mukaan, mutta nuoret miehet vastasivat kyselyyn harvemmin kuin iäkkäät miehet. Näiltä osin vastauskato on samantyyppistä kuin viimeaikaisissa postikyselyissä yleensäkin (Melkas 2008). Vinoumien korjaamiseksi aineistoa analysoidaan Tilastokeskuksen laskemaa analyysipainokerrointa käyttäen. Painotus ottaa huomioon sukupuolen, iän ja koulutuksen mukaisen kadon epätasaisen jakautuman, mutta ei korota keinotekoisesti tapausten kokonaismäärää. Näin ollen aineistoa voidaan tulkita koko perusjoukkoa, 18–74-vuotiaita suomalaisia edustavana.

Kyselylomake sisälsi useita televisioon liittyviä kysymyksiä, joista tässä keskitytään analysoimaan ohjelmatyypeistä pitämistä ja mielihohjelmia. Tarkat kysymysmuodot, joihin selitettävät muuttujat perustuvat, esitellään osassa ”Tulokset”. Mikäli aineiston luotettavuutta arvioidaan vertaamalla aineiston antamaa tulosta keskimääräisestä tv:n katselujajasta päivässä Finnpanelin (2010a) vastaaviin tietoihin, voidaan todeta, että ne ovat varsin yhdenmukaisia (ks. Purhonen 2011). Näin ollen esimerkiksi paljon televisiota katsovat eivät ole jättäneet vastaamatta kyselyyn muita useammin. Lomakkeessa kysyttiin myös, onko vastaajan kotitaloudessa televisiota. 92

% vastasi kyllä, mikä sekin vastaa hyvin Finnpanelin (2010a) tietoja.

Tv-maun sosiaalista jakautumista tutkitaan *sukupuolen ja ikäryhmien* lisäksi seuraavien sosiodemografisten muuttujien mukaan. *Koulutusta* mitataan muuttujalla, joka yksinkertaistaa Tilastokeskuksen yleisesti käyttämän hienojakoisemman asteikon neljään koulutusasteeseen: perusaste (enintään perus- tai keskikoulu), keskiaste (ammattilliset koulut tai pelkkä lukio), alempi korkea-aste (opistotaso ja amk-tutkinnot) ja ylempi korkea-aste (ylemmät korkeakoulututkinnot). *Ammattiluokkaa* kuvaava muuttuja perustuu ILO:n yksityiskohtaiseen luokitukseen, jossa ammatit ryhmitellään ammatin harjoittamisen vaatiman taitotason ja koulutuksen mukaan. Tässä käytettävä versio muuttujasta tiivistyy kolmeen luokkaan: työntekijäasema, keskiryhmä ja johtava asema (ks. Kahma 2010). Koska aivan kaikkien vastaajien ammattiasema ei ongelmitta istu käytettyyn luokittukseen, on analyysiin sisällytetty lisäksi luokka ”muu”.⁷ Taloudellisen pääoman karkeana mittarina käytetään vastaajan *henkilökohtaisia nettotuloja* kuukaudessa. Tulomuuttuja jakautuu kolmeen luokkaan: alle 1000 euroa, 1000–2000 euroa ja yli 2000 euroa kuukaudessa ansaitsevat. Kuudes sosiodemografinen muuttuja koskee vastaajien *asuinaluetta*. Neliluokkainen muuttuja erottelee toisistaan kaupungin keskustassa, esikaupungissa tai lähiössä, taajamassa tai asutuskeskuksessa sekä muualla maaseudulla asuvat.

Sosiodemografisten tekijöiden lisäksi analyysissä käytetään erityistä *korkeakulttuurista orientaatiota* kuvaavaa muuttujaa. Musiikkia ja kirjallisuutta koskeva summamuuttuja mittaa korkeakulttuurista orientaatiota kahdella eri ulottuvuudella, maulla ja osallistumisella. Musiikki ja kirjallisuus ovat aiemman tutkimuksen mukaan osoittautuneet hyviksi korkeakulttuurisen orientaation mittareiksi Suomessa (esim. Alasuutari 1997; Liikkanen 2009; Purhonen ym. 2009; 2010a). Bourdieun (1984, 18) mukaan ”mikään ei luokittele yhtä pettämättömästi kuin musiikkimaku”. Kaunokirjallisuus puolestaan on puolivierallisine kaanoneineen yhtä lailla keskeinen kulttuuripääoman indikaattori (Bourdieu

1996a). Summamuuttuja on luotu seuraavista 10 osakysymyksestä siten, että kustakin positiivisesta vastauksesta saa yhden pisteen: pitää 5-portaisella asteikolla ”vähintään jonkin verran” (1) *modernista kaunokirjallisuudesta*, (2) *klassisesta kaunokirjallisuudesta*, (3) *runoista tai näytelmistä*, (4) *modernista jazzista*, (5) *klassisesta musiikista* ja (6) *oopperasta* sekä ”on lue- nut viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana vapaa-ajallaan” (7) *vähintään 10 kirjaa* ja ”käy ainakin joskus” (8) *oopperassa*, (9) *klassisen musiikin konsertissa* ja (10) *jazz-konsertissa*. Vaihteluväli summamuuttujalla on tällöin 0–10, keskiarvo 2,77 (mediaani 2) ja keskihajonta 2,74. Summamuuttujan osat korreloivat vahvasti keskenään ja sen sisäistä konsistenssia kuvaava reliabiliteetti on hyvä (Cronbachin alfa = 0,82). Korkeakulttuuri-muuttujan, samoin kuin kaikkien sosiodemografisten muuttujien jakaumat on esitetty Liitetaulukossa 1.

Seuraavassa tarkastellaan tv-makua paitsi yksinkertaisten prosenttijakaumien avulla, myös laskemalla kullekin mielihjelmalle ja -genreille ”legitiimiyserroin”. Tämän takana on Bourdieun ajatus, että kulttuurinen legitiimiyden otetaan yleensä symbolisen väkivallan takia annettuna (”doks”), vaikka se on valtasuhteiden arbitraarinen tuotos. Instrumentaalisia sen tuottamisessa ovat erilaiset sosiolaatioinstituutiot, ennen muuta korkeakoululaitos. (Bourdieu 1984, 1996b; Bourdieu & Passeron 1977.) Jos todella otetaan vakavasti käsitys, että kulttuurinen legitiimiyden – ja siten myös maun legitiimiyden – on moderneissa yhteiskunnissa ennen muuta korkeakoululaitosten tuottamaa, eikö legitiimiyttä voi silloin mitata suoraan koulutuserojen avulla? Näin on ajatellut brittiläinen Alan Warde kanssikirjoittajineen: periaatteessa mille tahansa kulttuurituotteelle ja aktiviteetille voidaan laskea sen legitiimiyttä ainakin karkeasti kuvaava kerroin jakamalla kaikkein korkeimmin koulutettujen ja vähiten koulutettujen kyseisestä asiasta pitävien tai aktiviteettia tekevien suhteelliset osuudet keskenään (Warde ym. 2007; 2008; Warde & Gayo-Cal 2009). Jos legitiimiyserroin on tasan yksi (eli eniten ja vähiten koulutettujen välillä ei ole eroa), kyse on neutraalista kulttuurituotteesta tai -toiminnasta. Mitä suurempi kerroin on, sitä kor-

keampi legitiimiyden (eli sitä suurempi ero koulutettujen hyväksi) ja mitä pienempi se on, sitä vähäisempi legitiimiyden (eli sitä suurempi ero kouluttamattomien hyväksi). Vaikka menetelmää voidaan kritisoida,⁸ kerroin tarjoaa kaikessa yksinkertaisuudessaan ekonomisen ja aineistolähtöisen kriteerin kulttuurisen legitiimiyden mittaamiselle, subjektiivisten tai pelkkään ”common senseen” nojaavien kriteerien ja vaikutelmien sijaan. Sen on lisäksi havaittu tuottavan intuitiivisesti järkeviä ja kiinnostavia tuloksia. Se mahdollistaa myös asioiden vertailun: kulttuurituotteiden tai -käytäntöjen keskinäinen ranking on monesti kulttuurisia arvostuseroja paremmin ilmaiseva kuin yksittäisten tuotteiden saamat yksittäiset kertoimet.

Varsinaisena selittävänä analyysimenetelmänä tv-maun sosiaalisen jakautumisen tarkastelussa käytetään seuraavassa logistista regressioanalyysiä (Menard 2002). Sen avulla tutkitaan sosiodemografisten tekijöiden sekä korkeakulttuurisen orientaation vaikutuksia tv-makuun. Logistinen regressioanalyysi on soveltuva menetelmä, sillä selitettävät muuttujat ovat dikotomisista, toisin sanoen selitettävänä on ryhmäjäsenyys kullakin tv-makua kuvaavalla mittarilla (esim. pitää A-studiosta vs. ei pidä A-studiosta).⁹ Riippuvuudet esitetään *odds ratio* -kertoimina eli vetosuhteina. Lisäksi esitetään *Wald*-testisuure jokaiselle yksittäiselle selittävälle muuttujalle sekä koko mallin sopivuutta koskeva selitysaste (*Nagelkerke pseudo R²*).

Kunkin logistisen regressioanalyysin tapauksessa raportoidaan kaikkien tv-makua selittävien muuttujien vakioimattomien yhteyksien lisäksi kaksi mallia. Ensimmäisessä mallissa kuuden sosiodemografisen tekijän vaikutukset otetaan huomioon samanaikaisesti. Vertaamalla vakioimattomiin yhteyksiin voidaan tällöin nähdä, missä määrin kullakin tekijällä on itsenäistä, muiden tekijöiden sekoittavasta vaikutuksesta riippumatonta tv-makua selittävää voimaa (esim. vaikuttaako koulutusaste tv-makuun siitä huolimatta, että eri ikäryhmät ovat keskimäärin eriasteisesti koulutettuja). Toisessa mallissa otetaan huomioon sosiodemografisten tekijöiden vaikutusten lisäksi myös korkeakulttuurinen orientaatio. Tällöin

voidaan tarkastella ensinnäkin sitä, onko korkeakulttuurisella orientaatiolla sosiodemografisten jakojen ulkopuolista itsenäistä tv-makua selittävää voimaa (korkeakulttuurisen orientaation ollessa voimakkaasti riippuvainen analyysin sisältämistä sosiodemografisista muuttujista, ennen muuta koulutusasteesta).¹⁰ Toiseksi voidaan kiinnittää huomio siihen, missä määrin eräiden sosiodemografisten tekijöiden – eritoten koulutusasteen ja ammattiluokan – vaikutukset muuttuvat, kun korkeakulttuurisen orientaation vaikutus tv-makuun vakioidaan. Jos esimerkiksi koulutuksen vaikutus tv-makuun olennaisesti heikkenee korkeakulttuurinen orientaatio vakioimalla, voidaan tulkita, että juuri korkeakulttuurinen orientaatio on se välittävä mekanismi, jonka kautta koulutusaste tv-makuun alun perinkin vaikutti.

TULOKSET

Pidetyt ja inhotut ohjelmagenret

Ohjelmagenrejä koskeva kysymys kuului: ”Seuraavassa luetellaan erityyppisiä televisio-ohjelmia. Mistä niistä pidät a) kaikkein eni-

ten, b) toiseksi eniten ja c) kaikkein vähiten?” Vastausvaihtoehtojen lista kattoi 14 ohjelma-genreä sekä vaihtoehdon ”ei mikään näistä”, joiden joukosta kaikkein mieluisin, toiseksi mieluisin ja vähiten mieluisa ohjelmatyyppeiksi piti valita. Taulukossa 1 on esitetty eniten ja vähiten pidettyjen ohjelmatyyppeiden jakaukset. Toiseksi taulukossa on laskettu kustakin ohjelmatyypistä eniten ja vähiten pitämiseksi legitimiyskertoimet. Tilarajoitusten ja selvytyden vuoksi tässä sivuutetaan toiseksi eniten pidetyt ohjelmatyypit ja keskitytään vain eniten ja vähiten pidettyihin genreihin.

Koska vastausvaihtoehtoja on niinkin monta kuin 15, pieniä luokkia syntyy paljon (ks. taulukko 1). Silti lähes 40 % vastaajista ilmoittaa mielihajelmatyypiksi uutiset tai ajan-kohtaisohjelmat. Seuraavina tulevat elokuvat, komediat ja poliisi- tai rikossarjat sekä ulkomaiset draamasarjat. Kuriositeettina voidaan mainita, että kahdesta usein kulttuurisen legitimitietin spektrin ääripäänä pidetystä ohjelmasta, kulttuuri- ja taideohjelmista sekä visailuista ja peliohjelmista, pitää yhtä pieni joukko – vain prosentti vastaajista. Myös viime vuosina katsojatilastoja hallinneista tosi-

Taulukko 1. Erilaisista televisio-ohjelmatyypeistä kaikkein eniten ja kaikkein vähiten pitävien osuudet (%) sekä ”legitiimiyskertoimet”^a ohjelmatyypeistä eniten ja vähiten pitämiseksi

Ohjelmatyyppe	Pitää eniten (%)	Pitää vähiten (%)	Legitiimiyskerroin: pitää eniten	Legitiimiyskerroin: pitää vähiten
Uutiset tai ajankohtaisohjelmat	39,3	3,7	0,7	(0,3)
Komediat	8,7	8,1	0,8	0,5
Poliisi- tai rikossarjat	7,4	8,3	1,3	0,3
Visailut tai peliohjelmat	1,0	11,1	(0,0)	2,3
Luonto- tai historialliset dokumentit	5,9	3,2	1,2	(0,7)
Urheiluohjelmat	6,0	10,2	0,8	2,5
Kulttuuri- ja taideohjelmat	1,0	11,9	(–)	0,4
Elokuvat	11,5	2,1	3,3	(1,4)
Viihdeohjelmat	2,7	1,0	(0,0)	(1,3)
Kotimaiset draamasarjat	3,3	2,0	(1,4)	(1,2)
Ulkomaiset draamasarjat	7,1	2,1	14,0	(0,6)
Tosi-tv-sarjat	1,5	15,5	(4,5)	5,9
Saippuasarjat	1,6	16,0	(0,2)	1,6
Ruuanlaitto-, sisustus- tai puutarhaohjelmat	2,4	3,2	(1,2)	(0,6)
Ei mikään näistä	0,7	1,7	(0,3)	(0,4)
Yhteensä	100	100		
(N)	(1281)	(1248)		

^a Legitiimiyskertoimet kuvaavat koulutuksellisten ääripäiden välistä suhdelukua kunkin ohjelmatyypin kaikkein

eniten/vähiten pitämisen yleisyydessä. Niiden ohjelmatyyppeiden kohdalla, joista kaikkein eniten/vähiten pitäviä on alle 5

% vastaajista, legitimiyskertoimet on esitetty suluisissa.

tv-sarjoista ilmoitti pitävänsä hyvin harva. Vähiten pidettyjen ohjelmatyyppien jakauma on jonkin verran tasaisempi kuin eniten pidettyjen. Vähiten pidettyjen – tai inhotuimpien – ohjelmatyyppien kärkeen nousevat saippuasarjat ja tosi-tv-sarjat noin kuudenneksen osuuksilla. Kulttuuri- ja taideohjelmat, visailut sekä urheiluohjelmat tulevat seuraavina noin kymmenyksen vastaajaosuuksilla. Eniten ja vähiten pidetyt ohjelmatyypit ovat siten pääosin eri ohjelmia. Tämä tarkoittaa, ettei ole sellaisia ohjelmatyyppisiä, jotka jakaisivat katsojat vahvasti joko myönteisiin tai kielteisiin – ja että molemmat leirit olisivat merkittävän kokoisia. Kiihtäenalanaisimpina voidaankin pitää niitä ohjelmatyyppisiä, joista vähiten pitäviä on selvästi eniten pitäviä enemmän. Tällaisia ovat saippuasarjat, tosi-tv-sarjat, kulttuuriohjelmat sekä visailut.

Ohjelmatyyppien legitimiyskertoimet ovat kiinnostavia, mutta ongelmana on, että monista genreistä eniten ja vähiten pitävien osuudet ovat niin pieniä, että on kyseenalaista, onko niistä järkevää laskea koulutusryhmien suhteellisiin osuuksiin perustuvaa kerrointa. Kuvaavin esimerkki tästä on edellä mainituista legitimitietin oletetuista ääripäistä – kulttuuriohjelmissa ja visailuista – pitäminen. Ensin mainitulle on mahdotonta laskea koko kerrointa, sillä yksikään vähiten koulutetuista vastaajista ei ilmoittanut pitävänsä kulttuuri-ohjelmissa kaikkein eniten. Vastaavasti jälkimmäinen saa kertoimeksi pyöreän nollan, sillä yksikään korkeimmin koulutetuista ei ilmoittautunut visailujen ystäväksi. Eniten pidetyt ohjelmatyypit saavat muilta osin varsin neutraaleja legitimiyskertoimia. Tämä tarkoittaa, että koulutuksellisten ääripäiden suhteelliset vastausosuudet ovat eniten pidetyissä ohjelmatyypeissä melko lähellä toisiaan. Esimerkiksi suurimman luokan eli uutis- ja ajankohtaisohjelmien kerroin 0,7 on tulosta siitä, että 27,9 % ylempään korkea-asteen koulutetuista vastaajista ja jonkin verran useampi eli 40,5 % perusasteen koulutetuista vastaajista sanoi pitävänsä eniten juuri tästä ohjelmatyyppistä. Neutraalien kertoimien linjaan on kaksi poikkeusta, joissa tapausmäärät eivät ole tavattoman pieniä: elokuvista (kerroin 3,3) ja ulkomaisista draamasarjoista (kerroin 14) eniten

pitäminen. Elokuvista pitämistä tarkastellaan tuonnempana lähemmin logistisen regressioanalyysin avulla. Ulkomaisten draamasarjojen hurja kerroin syntyy puolestaan siitä, ettei vähiten koulutetuista kerta kaikkiaan löytynyt kuin kaksi niistä eniten pitävää vastaajaa (0,8 %), siinä missä korkeakoulututkinnon suorittaneissa heitä oli 11,2 %.

Vähiten pidettyjen ohjelmatyyppien legitimiyskertoimet osoittavat eräiden genrejen – poliisi- ja rikossarjojen, kulttuuri- ja taideohjelmien ja komedioiden – saavan selvän epälegitiimin kertoimen. Niiden valitsemisen vähiten pidetyksi ohjelmatyyppiksi on siis huomattavasti yleisempää matalimmin koulutettujen kuin korkeimmin koulutettujen keskuudessa. Toisaalta eräistä ohjelmatyypeistä vähiten pitäminen yhdistyy korkeaan kulttuuriseen legitimitettiin. Näitä ovat visailut, urheiluohjelmat ja ennen muuta tosi-tv-sarjat. Tosi-tv:n inhoaminen on peräti 5,9 kertaa yleisempää korkeimmin koulutettujen (26,4 %) kuin matalimmin koulutettujen (4,5 %) keskuudessa.

Taulukkoon 2 on valittu kolme yleisintä eniten pidetyksi valittua ohjelmatyyppiä – uutiset tai ajankohtaisohjelmat, elokuvat ja komediat – lähemmin tarkasteltavaksi logistisen regressioanalyysin avulla. Sukupuoli ei vaikuta uutisten, elokuvien tai komedioiden valinnan yleisyyteen eniten pidetyksi ohjelmatyyppiksi (ks. taulukko 2). Ikä vaikuttaa sen sijaan hyvin voimakkaasti kaikista kolmesta genreistä pitämiseen. Etenkin uutisista tai ajankohtaisohjelmista pitäminen yleistyy jyrkästi sitä mukaa, mitä vanhemmasta ikäryhmästä on kysymys. Elokuvista pitäminen on muita harvinaisempaa kahdessa vanhimmassa ikäryhmässä, komedioista pitäminen on puolestaan muita yleisempää kahdessa nuorimmassa ikäryhmässä. Nämä iän vaikutukset pääosin säilyvät, vaikka kaikki muut tekijät otetaan huomioon. Ikä onkin eniten pidetyille ohjelmatyypeille voimakkain yksittäinen selittävä tekijä.

Koulutus, ammattiasema ja henkilökohtaiset tulot selittävät uutisten, elokuvien ja komedioiden valitsemista eniten pidetyiksi ohjelmagenreiksi vain vähän. Se, että korkeimmin

Taulukko 2. Kolme eniten pidettyä ohjelmatyyppeä sosiodemografisten tekijöiden ja korkeakulttuurisen orientaation mukaan (vakioimattomat ja vakioitunut päävaikutukset vetosuhteina (odds ratio) sekä Wald-testisuureet logistisesta regressioanalyysistä)^a

	Uutiset tai ajankohtaisohjelmat				Elokuvat				Komediat									
	Vakioimaton yhteys		Malli 1		Malli 2		Vakioimaton yhteys		Malli 1		Malli 2		Vakioimaton yhteys		Malli 1		Malli 2	
Sukupuoli (Wald)	3,80	4,30*	6,14*	0,42	0,19	0,95	0,64	0,21	0,10	0,95	0,21	0,10	0,64	0,21	0,10	0,64	0,21	0,10
Nainen	0,80	0,75*	0,70*	0,89	0,92	0,82	0,85	0,90	0,98	0,82	0,90	0,98	0,85	0,90	0,98	0,85	0,90	0,98
Ikäryhmä (Wald)	200,04***	183,78***	169,68***	33,17***	25,34***	29,77***	51,41***	38,30***	33,89***	29,77***	38,30***	33,89***	51,41***	38,30***	33,89***	51,41***	38,30***	33,89***
18-24	0,14***	0,14***	0,15***	1,19	1,45	1,65	4,64***	3,47***	3,14**	1,65	3,47***	3,14**	4,64***	3,47***	3,14**	4,64***	3,47***	3,14**
25-34	0,46**	0,45**	0,47**	1,36	1,39	1,52	3,14***	2,73**	2,52**	1,52	2,73**	2,52**	3,14***	2,73**	2,52**	3,14***	2,73**	2,52**
45-54	1,90**	1,81**	1,78**	0,87	0,92	0,90	1,06	1,00	1,00	0,92	1,00	1,00	1,06	1,00	1,00	1,06	1,00	1,00
55-64	3,59***	3,59***	3,50***	0,27***	0,34**	0,33**	0,41	0,30*	0,30*	0,34**	0,33**	0,41	0,27***	0,34**	0,33**	0,41	0,30*	0,30*
65-74	5,59***	5,85***	5,51***	0,15***	0,20**	0,18**	0,00	0,00	0,00	0,20**	0,18**	0,00	0,15***	0,20**	0,18**	0,00	0,00	0,00
Koulutus (Wald)	10,03*	3,37	4,89	15,79***	8,39*	4,22	4,15	9,67*	7,52	4,22	9,67*	7,52	15,79***	8,39*	4,22	4,15	9,67*	7,52
Keskiaste	0,78	1,16	1,10	1,80	1,24	1,11	0,81	0,42**	0,47*	1,11	0,42**	0,47*	1,80	1,24	1,11	0,81	0,42**	0,47*
Alempi korkeaste	0,72	0,91	0,83	2,14*	1,69	1,47	0,54*	0,37**	0,42*	1,47	0,37**	0,42*	2,14*	1,69	1,47	0,54*	0,37**	0,42*
Ylempi korkeaste	0,52**	0,77	0,64	3,60***	2,73*	2,02	0,81	0,46	0,63	2,73*	2,02	0,81	3,60***	2,73*	2,02	0,81	0,46	0,63
Ammattiluokka (Wald)	5,36	4,31	3,26	0,15	5,05	6,73	3,91	4,57	3,66	6,73	4,57	3,66	0,15	5,05	6,73	3,91	4,57	3,66
Keskiryhmä	1,00	1,29	1,23	0,95	0,75	0,66	0,81	0,77	0,86	0,75	0,66	0,81	0,95	0,75	0,66	0,81	0,77	0,86
Johdava asema	1,19	1,53*	1,46	0,99	0,50*	0,45*	0,57*	0,65	0,72	0,50*	0,45*	0,57*	0,99	0,50*	0,45*	0,57*	0,65	0,72
Muu	0,75	1,17	1,13	1,06	0,76	0,68	0,75	0,46*	0,49	0,76	0,68	0,75	1,06	0,76	0,68	0,75	0,46*	0,49
Nettotulot/kk (Wald)	10,29**	3,50	3,99	5,37	2,63	3,07	4,18	0,73	0,52	3,07	0,73	0,52	5,37	2,63	3,07	4,18	0,73	0,52
1000-2000 EUR	1,54**	1,36	1,38	1,27	1,35	1,47	0,78	1,03	0,93	1,35	1,03	0,93	1,27	1,35	1,47	0,78	1,03	0,93
2000+ EUR	1,35	1,19	1,17	1,73*	1,60	1,63	0,55*	0,79	0,78	1,60	1,63	0,55*	1,73*	1,60	1,63	0,55*	0,79	0,78
Asuinalue (Wald)	7,78	0,82	0,64	7,66	0,40	2,61	16,07***	8,38*	11,08*	0,40	2,61	16,07***	8,38*	0,40	2,61	16,07***	8,38*	11,08*
Esikaupunki tai lähio	0,96	0,84	0,87	0,89	0,89	0,98	0,46***	0,51*	0,46**	0,89	0,98	0,46***	0,89	0,89	0,98	0,46***	0,51*	0,46**
Taajama tai asutuskeskus	1,00	0,85	0,91	0,92	0,99	1,19	0,43**	0,45*	0,38**	0,99	1,19	0,43**	0,92	0,99	1,19	0,43**	0,45*	0,38**
Muu maaseutu	1,50*	0,88	0,93	0,36**	0,53	0,63	0,29***	0,44	0,37*	0,53	0,63	0,29***	0,36**	0,53	0,63	0,29***	0,44	0,37*
Korkeakulttuuri (Wald)	7,95**	3,95*	6,22*	6,22*	3,95*	8,07**	11,22***	5,32*	8,88*	8,07**	11,22***	5,32*	6,22*	3,95*	8,07**	11,22***	5,32*	8,88*
	1,06**	1,06**	1,06*	1,08*	1,08*	1,12**	0,86***	0,88*	0,88*	1,06**	1,12**	0,86***	1,08*	1,06**	1,12**	0,86***	0,88*	0,88*
Nagelkerke Pseudo R²	0,27	0,27	0,27	0,27	0,10	0,11	0,19	0,20	0,20	0,10	0,11	0,19	0,27	0,27	0,27	0,27	0,20	0,20

^a Vertailuluokat (odds ratio = 1,00) ovat seuraavat: sukupuoli: mies; ikäryhmä: 35-44; koulutus: perusaste; ammattiluokka: työntekijäasema; henkilökohtaiset nettotulot kuukaudessa: alle 1000 euroa; asuinalue: kaupungin keskusta. N = 1329. * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

koulutetut valitsevat uutiset tai ajankohtaisohjelmat matalimmin koulutettuja harvemmin eniten pitämäkseen ohjelmatyypiksi, selittyy pois muut sosiodemografiset tekijät (ennen muuta ikä) vakioimalla (malli 1). Vastaavasti korkean koulutuksen melko voimakaskin vakioimaton yhteys elokuvien valitsemiseen eniten pidetyksi ohjelmatyypiksi heikkenee oleellisesti muiden sosiodemografisten tekijöiden vaikutukset huomioon ottamalla (malli 1), eivätkä korkeakulttuurisen orientaation vakioimisen jälkeen (malli 2) koulutusryhmi- en erot ole enää lainkaan merkitseviä. Koska korkeakulttuurinen orientaatio itsessään on positiivisessa yhteydessä elokuvista pitämiseen, viittaa tämä siihen, että koulutusryhmi- en erot elokuvista pitämisessä johtuivat juuri eroista korkeakulttuuriin suhtautumisessa. Komedioiden valitseminen eniten pidetyksi genreksi on sen sijaan vähiten koulutettujen keskuudessa yleisempää kuin keskiasteen tai alemman korkea-asteen koulutettujen keskuudessa. Myös vastaajan asuinalue vaikuttaa eniten juuri komedioista pitämiseen: kaikki muut asuinalue tyypit eroavat tilastollisesti merkitsevästi kaupunkien keskustoissa asuvista, joiden keskuudessa komedioista pitäminen on yleisintä. Korkeakulttuurinen orientaatio vaikuttaa tilastollisesti merkitsevästi kaikista kolmesta ohjelmagenrestä pitämiseen – uutisista ja elokuvista pitämiseen positiivisesti, komedioista pitämiseen negatiivisesti – vaikka sosiodemografiset tekijät on vakioitu. Malli- en kokonaisselitysasteet puolestaan osoittavat, että elokuvien valitseminen eniten pidetyksi ohjelmatyypiksi selittyi heikommin kuin uutis- tai ajankohtaisohjelmien ja komedioiden.

Taulukossa 3 esitetään vastaava analyysi kolmelle vähiten pidetylle ohjelmatyypille: saippuasarjoille, tosi-tv-sarjoille ja kulttuuri- ja taideohjelmille. Näiden vähiten pidettyjen ohjelmatyyppien kokonaisselitysasteet jäävät melko maltillisiksi, sillä ikä ei ole samalla tavoin yksi ylivoimainen selittäjä kuin eniten pidettyjen ohjelmien (uutisten ja komedioiden) tapauksessa.

Saippuasarjojen inhoaminen on yli kaksi kertaa yleisempää miesten kuin naisten keskuudessa, eikä tämä ero muutu, vaikka muut tekijät vakioidaan (ks. taulukko 3). Tosi-tv-sarjojen tai kulttuuriohjelmien inhoaminen ei sen sijaan ole yhteydessä sukupuoleen. Nuorimmat ja vanhimmat inhoavat saippuasarjoja harvemmin kuin vertailuikäryhmän 35–44-vuotiaat, mutta nämä erot eivät ole enää merkitseviä kun muut tekijät vakioidaan. Iän yhteys on heikko myös tosi-tv-sarjojen inhoamiseen. Kulttuuriohjelmia inhoaa selvästi muita useammin kaikkein nuorin ikäryhmä; muiden ikäryhmien välillä ei ole eroja. Koulutusasteen vaikutus saippuasarjojen inhoamiseen on vain hyvin pieni, mikä oli pääteltävissä jo edellä esitetyistä legitimiyskertoimista. Sen sijaan tosi-tv-sarjojen inhoamiseen korkealla koulutuksella on hyvin vahva positiivinen yhteys. Muiden sosiodemografisten tekijöiden (malli 1) ja eritoten korkeakulttuurisen orientaation (malli 2) vakioiminen kuitenkin kaventaa oleellisesti koulutusryhmien eroja tosi-tv-sarjojen inhoamisessa. Korkeakulttuurinen orientaatio on voimakkain yksittäinen tosi-tv-sarjojen inhoamista selittävä tekijä ja suurelta osalta vastuussa siitä, miksi koulutusryhmien vakioimattomat erot ovat tässä asiassa niin suuria. Myös kulttuuri- ja taideohjelmien inhoaminen selittyy hyvin vahvasti korkeakulttuurisella orientaatiolla – yhteys on luonnollisesti tässä tapauksessa negatiivinen. Myös kulttuuri-ohjelmien inhoamisessa korkeimmin koulutettujen poikkeama vähiten koulutetuista selittyy pois korkeakulttuurinen orientaatio vakioimalla.

Mieliohjelmat

Yksittäisiä mieliohjelmia tiedustellut kysymys oli muotoiltu näin: ”Seuraavassa luetellaan joitain televisio-ohjelmia. Mistä niistä pidät eniten?” Vaihtoehtojen lista kattoi kaikkiaan 23 syksyllä 2007 ohjelmistossa ollutta ohjelmaa sekä vaihtoehdon ”en pidä mistään näis-

Taulukko 3. Kolme vähiten pidettyä ohjelmatyyppiä sosiodemografisten tekijöiden ja korkeakulttuurisen orientaation mukaan (vakioimat-
tomat ja vakioidut päävaikutukset vetosuhteina (odds ratio) sekä Wald-testisuureet logistisesta regressioanalyysistä)^a

	Saippuasarjat				Tosi-tv-sarjat				Kulttuuri- ja taideohjelmat			
	Vakioimaton		Vakioimaton		Vakioimaton		Vakioimaton		Vakioimaton		Vakioimaton	
	yhteys	Malli 1	Malli 2	yhteys	Malli 1	Malli 2	yhteys	Malli 1	Malli 2	yhteys	Malli 1	Malli 2
Sukupuoli (Wald)	28,26***	21,11***	22,54***	0,39	0,69	0,20	1,70	1,00	0,01	1,70	1,00	0,01
Nainen	0,42***	0,44***	0,42***	1,10	1,16	0,92	0,79	0,82	1,02	0,79	0,82	1,02
Ikäryhmä (Wald)	12,07*	3,77	4,28	15,65**	10,62	7,11	24,82***	26,86***	19,51**	24,82***	26,86***	19,51**
18-24	0,43**	0,75	0,77	0,56	0,63	0,72	2,62**	2,86**	2,60**	2,62**	2,86**	2,60**
25-34	0,73	0,84	0,87	0,54*	0,52*	0,59	1,36	1,39	1,22	1,36	1,39	1,22
45-54	0,69	0,69	0,68	1,18	1,20	1,13	1,04	0,93	0,99	1,04	0,93	0,99
55-64	0,52**	0,64	0,63	0,69	0,86	0,77	0,70	0,60	0,63	0,70	0,60	0,63
65-74	0,53*	0,74	0,71	0,59	0,85	0,69	0,79	0,73	0,92	0,79	0,73	0,92
Koulutus (Wald)	9,03*	4,13	4,33	34,64***	18,26***	10,50*	12,74**	6,37	2,26	12,74**	6,37	2,26
Keskiaste	1,25	1,09	1,04	3,45***	3,44**	2,77**	1,27	0,95	1,17	1,27	0,95	1,17
Alempi korkea-aste	1,92*	1,54	1,45	3,45***	2,55*	1,88	0,86	0,78	1,03	0,86	0,78	1,03
Ylempi korkea-aste	1,63	1,07	0,93	7,49***	4,69***	2,72*	0,36*	0,34*	0,63	0,36*	0,34*	0,63
Ammatiluokka (Wald)	10,45*	1,10	0,90	23,66***	5,19	2,87	13,57**	7,33	7,41	13,57**	7,33	7,41
Keskiryhmä	0,94	1,10	1,05	1,44	1,29	1,08	0,97	1,17	1,44	0,97	1,17	1,44
Johitava asema	1,66*	1,29	1,24	2,73***	1,78*	1,48	0,42***	0,62	0,76	0,42***	0,62	0,76
Muu	0,99	1,05	1,02	1,58	1,61	1,38	0,56	0,60	0,66	0,56	0,60	0,66
Nettotulot/kk (Wald)	30,72***	9,83**	9,70**	17,09***	1,73	1,66	0,29	3,11	3,75	0,29	3,11	3,75
1000-2000 EUR	1,90**	1,40	1,57	1,43	1,16	1,28	1,04	1,28	1,14	1,04	1,28	1,14
2000+ EUR	3,41***	2,27**	2,27**	2,38***	1,41	1,40	0,92	1,69	1,73	0,92	1,69	1,73
Asuinalue (Wald)	1,42	0,23	0,43	4,55	2,82	1,14	1,54	2,06	1,85	1,54	2,06	1,85
Esikaupunki tai lähiö	1,20	1,11	1,15	0,82	0,76	0,85	0,80	0,84	0,72	0,80	0,84	0,72
Taajama tai asutuskeskus	1,08	1,23	1,19	0,75	0,75	0,99	1,02	1,07	0,80	1,02	1,07	0,80
Muu maaseutu	0,94	1,08	1,15	0,54*	0,60	0,77	0,97	1,17	0,89	0,97	1,17	0,89
Korkeakulttuuri (Wald)	0,40	1,58	1,58	57,09***	26,36***	26,36***	36,50***	26,36***	26,48***	36,50***	26,36***	26,48***
	1,02	1,05	1,05	1,23***	1,19***	1,19***	0,76***	0,76***	0,76***	0,76***	0,76***	0,76***
Nagelkerke Pseudo R²	0,08	0,08	0,09	0,09	0,09	0,12	0,08	0,08	0,13	0,08	0,08	0,13

^a Selitteet kuten Taulukossa 2 edellä.

tä". Vastaajat saivat valita listalta enintään kolme itselleen mieleisintä ohjelmaa. Taulukossa 4 on esitetty eri ohjelmista pitävien osuudet ja kunkin pitämisen legitiiymskertoimet.

Viisi yleisintä yksittäistä mielihjelmaa ovat Avara luonto, Kotikatu, Salatut elämät, C.S.I. ja Uutisvuoto, joista kustakin yli viidennes vastaajista ilmoitti pitävänsä, suosituimman ohjelman eli Avaran luonnon saadessa lähes kolmanneksen kannatuksen (ks. taulukko 4). Myös A-studio, Maajussille morsian, Antiikkia antiikkia, Teho-osasto ja Simpsonit saavat merkittävää kannatusta. Toisessa ääripäässä harvinaisimpia mielihjelmia ovat T-klubi (yhden ainoan vastaajan valitsemana) ja Runoraati. Järjestys, jossa mielihjelmat Taulukossa 4 esitetään, on laadittu legitiiymskertomien mukaan. Ei ole sattumaa, että mainitut harvinaisimmat mielihjelmat sijoittuvat listan huipulle: niiden kaltaiset kulttuuriohjelmat ovat selvästi distinktiivisiä, koska niistä pitävät vain korkeasti koulutetut

(ja legitiiymskerrointa on niiden tapauksessa siten mahdotonta laskea). Sinkkuelämää on esimerkki verraten suositusta mielihjelmasta, joka saa silti korkean legitiiymskertoimen: korkeimmin koulutetut ovat valinneet sen mielihjelmakseen 3,7 kertaa matalimmin koulutettuja useammin. Myös esimerkiksi Frennit ja Ylikomisario Morse ovat jonkin verran suosituimpia korkeimmin koulutettujen keskuudessa. Suuri osa ohjelmista, alkaen Simpsonista (1,4) ja päättyen Big Brotheriin (0,8), on kuitenkin legitiiymdeltään melko neutraaleja: koulutukselliset ääripäät eivät eroa merkittävästi toisistaan yleisyydessä, jolla ne valitaan mielihjelmiksi. Löytyy kuitenkin myös vähäisen legitiiymyden mielihjelmia. Näihin lukeutuvat muun muassa Antiikkia antiikkia, Maajussille morsian, Kotikatu, Haluatko miljonääriksi, sekä kaikkein alimmaksi sijoittuvat Salatut elämät (0,3) ja Kauniit ja rohkeat (0,2). Nämä ohjelmat ovat paljon suosituimpia vähiten koulutettujen kuin korkeimmin koulutettujen keskuudessa.¹¹

Taulukko 4. Erilaisista televisio-ohjelmista pitävien osuudet (%) sekä ”legitiimiyskertoimet”^a pitämiselle

Tv-ohjelma	Ohjelmasta pitävien osuus (%)	Legitiimiyskerroin
Runoraati	2,0	(-)
T-klubi	0,1	(-)
Sinkkuelämää	9,7	3,7
Todella upeeta	2,9	(3,6)
Frennit	9,7	2,9
Ylikomisario Morse	9,2	1,8
Teho-osasto	12,7	1,8
Sopranos	6,8	1,6
Simpsonit	12,6	1,4
A-studio	18,3	1,4
C.S.I.	20,6	1,4
Strömsö	9,5	1,2
South Park	7,2	1,2
Uutisvuoto	20,2	1,1
Ei pidä mistään näistä	3,1	(1,0)
Avara luonto	32,2	0,9
Big Brother	8,5	0,8
Antiikkia, antiikkia	13,4	0,5
Maajussille morsian	15,0	0,5
Kotikatu	23,2	0,4
Team Ahma	4,3	(0,4)
Haluatko miljonääriksi?	8,5	0,4
Salatut elämät	20,6	0,3
Kauniit ja rohkeat	5,3	0,2

^a Legitiimiyskertomien tulkinta kuten Taulukossa 1 edellä.

Yksittäisistä ohjelmista pitämisen sosiaalita jakautumista koskevaan tarkasteluun on seuraavassa valittu mahdollisimman erilaisia ohjelmia sekä legitiimiyhierarkian ylä- että alapäästä. Lisäksi ohjelmilta edellytettiin analyysiteknisestä syystä riittävän suurta, noin kymmenyksen kannatusosuutta. Hierarkian legitiimistä päästä mukaan valittiin Sinkkuelämää, Ylikomisario Morse ja A-studio, kun taas epälegitiimistä päästä Salatut elämät, Maajussille morsian ja Big Brother. Viimeksi mainitusta pitävien osuus on pienin eikä legitiimiyskään ole tavattoman alhainen. Ottaen huomioon ohjelmagenrejä koskevan tuloksen, jonka mukaan tosi-tv-sarjoista pitämätömyys on paitsi yleistä myös kulttuurisesti legitiimiä, on perusteltua tarkastella lähemmin erään tosi-tv-ohjelmien arkkityyppin, Big Brotherin, mielihjelmakseen valinneen ryhmän sosiaalista profiilia.

Sukupuoli vaikuttaa Sinkkuelämän valitsemiseen mielihjelmaksi hyvin voimakkaasti: naiset valitsevat sen yli kuusi kertaa miehiä useammin, eikä tilanne muutu, vaikka kaikki muut tekijät vakioidaan (ks. taulukko 5). A-studiosta tai Ylikomisario Morsesta pitäminen ei sen sijaan vaihtelee sukupuolen mukaan. Ikä vaikuttaa vahvasti sekä A-studiosta että Sinkkuelämästä pitämiseen: A-studiosta nuoret pitävät vähiten ja vanhat enemmän kuin vertailuryhmä 35–44-vuotiaat, kun taas Sinkkuelämän tapauksessa asia on päinvastoin. Morsen tapauksessa ikäerot eivät ole yhtä dramaattisia. A-studiosta pitäminen ei ole merkitsevästi yhteydessä koulutusasteeseen, mutta ammatiltaan johtavassa asemassa olevat ovat valinneet A-studion mielihjelmakseen työntekijäasemassa olevia useammin, samoin suurituloiset pienituloisia useammin. Nämä erot kuitenkin häviävät, kun ikä on vakioitu (malli 1). Sinkkuelämästä pitäminen on vahvassa yhteydessä korkeaan koulutukseen, ja työntekijäasemassa olevat pitävät siitä huomattavasti harvemmin kuin muut. Nämä erot, samoin kuin tulotason liittyvä yhteys, kuitenkin häviävät mallissa 1, kun muut sosiodemografiset tekijät otetaan huomioon. Sinkkuelämän vakioimaton yhteys korkeaan koulutukseen, joka näkyi jo sen saamassa legitiimiyskertoisessa, selittyi siis pois ohjelmasta pitävien erityisel-

lä muulla sosiaalisella koostumuksella, ennen muuta nuorella ikärakenteella.¹² Ylikomisario Morse on noin kaksi kertaa suositumpi korkeimmin koulutettujen, johtavassa asemassa olevien ja korkeatuloisten keskuudessa kuin matalimmin koulutettujen, työntekijäasemassa olevien ja pienituloisten keskuudessa. Kaksi jälkimmäistä yhteyttä selittyy pois muut sosiodemografiset tekijät vakioimalla (malli 1), mutta yhteyden korkeaan koulutukseen selittää pois vasta korkeakulttuurisen orientaation huomioiminen (malli 2). Tästä voidaan päätellä, että myötämielinen suhtautuminen korkeakulttuuriin on se välittävä tekijä, jonka vuoksi korkeimmin koulutetut pitävät vähän koulutettuja enemmän Morsesta. Korkeakulttuurinen orientaatio on ylipäättään voimakkaimmin yhteydessä tarkastelluista mielihjelmista juuri Ylikomisario Morsesta, vaikka se selittää tilastollisesti merkitsevästi myös A-studiosta pitämistä. Mallin kokonais-selitysteeltaan Morse jää kuitenkin A-studiota ja etenkin Sinkkuelämää heikommaksi. Vastaajien asuinalueella on yhteys vain Sinkkuelämästä pitämiseen: maaseudulla asuvista huomattavasti harvempi valitsi Sinkkuelämän mielihjelmakseen verrattuna kaupunkien keskustoissa asuviin. Merkitsevä ero kuitenkin häviää muut sosiodemografiset tekijät ja korkeakulttuurinen orientaatio vakioimalla.

Kulttuuriselta legitimitetiltään alhaisempien mielihjelmien sosiaalisista profileista käy ilmi, että naiset pitävät jonkin verran miehiä useammin kaikista kolmesta, Salatusta elämistä, Maajussille morsiamesta ja Big Brotherista (ks. taulukko 6). Kaikissa tapauksissa yhteydet myös vahvistuvat, kun muut tekijät huomioidaan – Maajussille morsiamen tapauksessa jopa niin, ettei vakioimaton yhteys ollut edes tilastollisesti merkitsevä – ja ovat voimakkaimmillaan vasta korkeakulttuurisen orientaation vakioimisen jälkeen (malli 2). Tämä merkitsee sitä, että naiset pitävät mainituista ohjelmista miehiä useammin siitäkin huolimatta, että he ovat keskimäärin miehiä myötämielisempiä korkeakulttuuria kohtaan (korkeakulttuurisen orientaation ollessa hyvin voimakkaassa negatiivisessa yhteydessä kaikista kolmesta ohjelmasta pitämiseen). Salatusta elämistä pitää eniten nuorimmat

Taulukko 5. Kolme kulttuurisesti legitimiä television mielihjelmaa sosiodemografisten tekijöiden ja korkeakulttuurisen orientaation mukaan (vakioimattomat ja vakioituiden päävaikutukset vetosuhteina (odds ratio) sekä Wald-testisuureet logistisesta regressioanalyysistä)^a

	A-studio			Sinkkuelämää			Yhlikomisario Morse			
	Vakioimaton yhteys	Malli 1	Malli 2	Vakioimaton		Malli 1	Malli 2	Vakioimaton		
				yhteys	Malli 1			yhteys	Malli 1	Malli 2
Sukupuoli (Wald)	0,94	1,28	3,07	52,15***	52,93***	47,80***	47,80***	0,54	0,13	0,23
Nainen	0,87	0,83	0,74	6,13***	7,45***	6,87***	6,87***	1,15	1,08	0,90
Ikäryhmä (Wald)	66,00***	75,72***	67,99***	76,94***	61,40***	63,01***	63,01***	20,45***	23,03***	17,43**
18-24	0,04***	0,05***	0,05***	3,57***	4,96***	5,48***	5,48***	0,21*	0,24*	0,27
25-34	0,22***	0,22***	0,23***	1,99*	2,16*	2,31**	2,31**	0,74	0,74	0,80
45-54	1,16	1,24	1,22	0,56	0,62	0,60	0,60	1,86*	2,07*	2,01*
55-64	1,82**	2,35***	2,26***	0,10***	0,13**	0,12**	0,12**	1,28	1,61	1,49
65-74	1,72*	2,16**	1,96*	0,15**	0,17*	0,15**	0,15**	1,77	2,25*	1,92
Koulutus (Wald)	7,50	4,58	2,40	38,13***	10,40*	8,75*	8,75*	12,93**	6,31	2,39
Keskiaste	0,80	1,01	0,92	1,01	0,59	0,52	0,52	0,87	0,99	0,84
Alempi korkea-aste	1,22	1,45	1,27	1,90*	1,03	0,92	0,92	1,46	1,33	1,05
Ylempi korkea-aste	1,25	1,65	1,23	4,22***	1,72	1,38	1,38	2,17*	2,27*	1,45
Ammattiluokka (Wald)	19,04***	5,01	5,22	18,50***	1,78	1,19	1,19	9,25*	1,84	1,10
Keskiryhmä	1,00	0,94	0,87	2,75***	1,27	1,18	1,18	1,62	1,35	1,18
Johtava asema	1,67**	1,15	1,06	2,73**	1,52	1,39	1,39	2,27**	1,24	1,09
Muu	0,56*	0,58	0,55	3,71***	1,58	1,45	1,45	1,53	1,58	1,44
Nettotulo/kk (Wald)	11,61**	0,93	0,55	14,46**	2,77	1,91	1,91	7,18*	0,49	0,63
1000-2000 EUR	1,33	0,92	0,93	0,44***	0,74	0,79	0,79	1,59	1,19	1,24
2000+ EUR	1,92***	1,11	1,07	0,68	1,17	1,17	1,17	2,06**	1,23	1,19
Asuinalue (Wald)	2,45	7,24	5,81	17,89***	7,38	5,74	5,74	3,94	3,82	2,25
Esikaupunki tai lähio	1,06	0,97	1,00	0,79	0,94	1,01	1,01	0,96	0,95	1,01
Taajama tai asutuskeskus	0,87	0,78	0,85	0,47*	0,53	0,61	0,61	0,54	0,53	0,63
Muu maaseutu	0,78	0,53*	0,57	0,13***	0,31*	0,35	0,35	0,77	0,77	0,89
Korkeakulttuuri (Wald)	23,88***	6,88**	6,88**	17,16***	3,51	3,51	3,51	30,38***	10,30***	10,30***
	1,13***	1,09**	1,09**	1,14***	1,08	1,08	1,08	1,19***	1,14***	1,14***
Nagelkerke Pseudo R²		0,18	0,19		0,34	0,34	0,34		0,08	0,10

^a Selitteet kuten Taulukossa 2 edellä.

Taulukko 6. Kolme kulttuurisesti epälegitiimiä television mielihjelmaa sosiodemografisten tekijöiden ja korkeakulttuurisen orientaation mukaan (vakioimattomat ja vakioituidut päävaikutukset vetosuhteina (odds ratio) sekä Wald-testisuureet logistisesta regressioanalyysistä)^a

	Salatut elämät				Maajussille morsian				Big Brother				
	Vakioimaton		Malli 1		Malli 2		Vakioimaton		Malli 1		Malli 2		
	yhitys		yhitys		yhitys		yhitys		yhitys		yhitys		
Sukupuoli (Wald)	12,40***		11,65***		22,94***		1,28		7,82**		6,42*		12,51***
Nainen	1,63***		1,72***		2,22***		1,26		1,67**		1,82*		2,37***
Ikäryhmä (Wald)	20,58**		9,84		10,11		10,96		10,38		66,21***		51,59***
18-24	2,35**		2,18**		2,08*		0,87		0,87		6,19***		8,10***
25-34	1,52		1,61		1,49		0,98		1,00		4,66***		4,72***
45-54	1,47		1,35		1,46		1,34		1,23		1,51		1,62
55-64	2,53***		1,84*		2,12*		1,78*		1,46		0,92		1,02
65-74	1,90*		1,30		1,77		1,51		1,18		0,50		0,69
Koulutus (Wald)	47,50***		14,83**		5,02		11,52**		5,83		4,08		0,83
Keskiaste	0,64*		0,66*		0,81		0,64*		0,63*		1,42		1,15
Alempi korkea-aste	0,35***		0,44**		0,59*		0,55**		0,60		1,24		1,22
Ylempi korkea-aste	0,18***		0,35**		0,63		0,43**		0,72		0,77		0,87
Ammattiluokka (Wald)	36,21***		7,54		6,75		9,29*		3,23		6,30		7,15
Keskiryhmä	0,87		0,99		1,21		1,00		1,17		1,06		1,02
Johtava asema	0,26***		0,52*		0,63		0,56**		0,75		0,72		1,42
Muu	0,82		0,97		1,14		0,70		0,90		0,42*		0,38*
Nettotulot/kk (Wald)	25,14***		1,99		0,63		10,58**		8,52*		3,97		0,52
1000-2000 EUR	0,75		1,09		1,02		1,33		1,62*		0,77		0,87
2000+ EUR	0,35***		0,80		0,85		0,67		1,00		0,57*		1,06
Asuinalue (Wald)	43,11***		30,03***		21,46***		43,17***		33,05***		4,79		4,34
Esikaupunki tai lähio	1,66*		1,80*		1,69*		0,83		0,79		1,76		2,01*
Taajama tai asutuskeskus	2,92***		2,92***		2,41**		1,82*		1,72*		1,84		1,80
Muu maaseutu	4,16***		3,83***		3,27***		2,88***		2,50***		1,14		1,53
Korkeakulttuuri (Wald)	56,38***		39,12***		39,12***		44,63***		45,71***		29,71***		26,05***
	0,79***		0,79***		0,79***		0,78***		0,74***		0,74***		0,71***
Nagelkerke Pseudo R²			0,14		0,19		0,09		0,15		0,17		0,22

^a Selitteet kuten Taulukossa 2 edellä.

ja vanhimmat ikäryhmät. Maajussille morsiamen tapauksessa ikävaikutus ei ole selvä, mutta Big Brotherista pitäminen on painottunut hyvin vahvasti kahteen nuorimpaan ikäryhmään eli alle 35-vuotiaisiin vastaajiin.

Salatuista elämistä pitäminen on hyvin vahvasti yhteydessä matalaan koulutusasteeseen, kuten legitimiyskertoimet jo edellä osoittivat. Toisin kuin esimerkiksi Sinkkuelämistä pitämisen tapauksessa, Salattujen elämien koulutusryhmien väliset erot eivät kuitenkaan selity muiden sosiodemografisten tekijöiden vaikutukset vakioimalla (malli 1). Erot toki pienenevät, mutta vasta korkeakulttuurisen orientaation huomioiminen (malli 2) saa aikaan koulutusryhmien erojen merkittävän tasoittumisen. Näin ollen Salatuista elämistä pitämisen suuret koulutusasteiden väliset erot ovat merkittävältä osin tulosta korkeakulttuurisen orientaation epätasaisesta jakautumisesta koulutusasteiden välillä – korkeakulttuurisen orientaation itsessään selittäessä hyvin voimakkaasti Salatuista elämistä pitämättömyyttä. Myös ammattiluokkien välinen ero, jonka mukaan johtavassa asemassa olevat pitävät Salatuista elämistä lähes neljä kertaa harvemmin kuin työntekijäasemissa olevat, kaventuu olennaisesti muut sosiodemografiset tekijät vakioimalla eikä se ole enää tilastollisesti merkitsevä, kun korkeakulttuurinen orientaatio on vakioitu. Samoin korkean tulotason yhteys Salatuista elämistä pitämättömyyteen häviää mallissa 1.

Korkeakulttuurinen orientaatio ei ole samanlaisessa väliintulevan muuttujan asemassa Maajussille morsiamesta tai Big Brotherista pitämistä selitettäessä kuin se on Salattujen elämien tapauksessa. Maajussille morsiamesta pitämisen selvät koulutusasteiden erot (samoin kuin ammattiluokan mukainen ero) vakioituvat olennaisesti ottamalla huomioon muut sosiodemografiset tekijät, ennen muuta asuinalue. Big Brotherista pitämistä koulutus tai ammattiluokka eivät alun alkaenkaan selittäneet merkitsevästi. Vastaajien asuinalue on tärkeä selittävä tekijä sekä Salatuista elämistä että Maajussille morsiamesta pitämiselle: molemmista pitäminen on selvästi yleisintä maaseudulla asuvien keskuudessa.

Kuten yllä on todettu, vastaajien korkeakulttuurisen orientaation vähäisyys selittää hyvin voimakkaasti kaikkia kolmea epälegitiimiä mielihohjelmaa. Jos sivuutamme Big Brotherista pitämisen poikkeuksellisen ikäjakauman, korkeakulttuurinen orientaatio – tai sen puute – on kaikissa tapauksissa jopa tärkein yksittäinen näistä ohjelmista pitämistä selittävä tekijä. Tämä näkyy myös mallien 1 ja 2 kokonais selitystasasteiden eroissa: korkeakulttuurinen orientaatio mallissa 2 nostaa kaikissa tapauksissa selitystasetta vähintään 5 %. Korkeakulttuurinen orientaatio on siten tärkeämmässä asemassa epälegitiimejä kuin legitimiemiä mielihohjelmia selitettäessä. Sama pätee, joskaan ei aivan yhtä vahvasti, myös edeltävässä osassa analysoituihin eniten ja vähiten pidettyihin ohjelmatyyppeihin: korkeakulttuurinen orientaatio selitti myös siellä saippuasarjat pois lukien negatiivisia tapauksia (vähiten pidetyt genret) voimakkaammin kuin positiivisia tapauksia (eniten pidetyt genret).

YHTEENVETO JA KESKUSTELUA

Tässä artikkelissa on tarkasteltu kansallisesti edustavaa kyselyaineistoa analysoiden, miten yhtä erityistä kulttuurin alaa, televisiota koskeva kulttuurinen maku jakautuu sosiaalisesti nyky-Suomessa. Tutkimus osoittaa, että kulttuurinen maku on tärkeällä tavalla sosiaalisesti eriytynyttä myös television alueella. Vaikka ikä on monessa tapauksessa olennaisin tv-makua strukturoiva tekijä, myös sukupuoli ja asuinalueella, samoin kuin suuremmin yksilöiden pääomiin viittaavilla tekijöillä, kuten koulutusasteella, ammattiasemalla ja tulotasolla, on omat tv-makua määrittävät vaikutuksensa. Lisäksi perinteisessä mielessä ymmärretty (klassisen musiikin, oopperan, kaunokirjallisuuden jne. kautta määrittyvä) korkeakulttuurinen orientaatio osoittautui hyvin voimakkaaksi tv-makua strukturoivaksi tekijäksi. Sen vaikutus, kuten pääomiin viittaavien sosiodemografisten tekijöidenkin, oli merkittävämpää vähiten pidettyjen ohjelmatyyppien (esimerkiksi tosi-tv) ja kulttuurisesti epälegitiimien mielihohjelmien (esimerkiksi Salatut elämät) tapauksissa; eniten pidetyt ohjelmatyypit (esimerkiksi uutiset) ja legitimit mielihohjelmat (esimerkiksi Sinkkuelämää)

eivät olleet yhtä erottelevia. Tutkimuksen perusteella korkeakulttuurinen orientaatio voidaan tulkita välittäväksi mekanismiksi sosiodemografisten tekijöiden ja tv-maun välisessä riippuvuudessa selittäen osaltaan, miksi esimerkiksi koulutusryhmien välillä on eroja tv-maussa.

Ylivoimaisesti pidetyin ohjelmatyyppi on uutiset tai ajankohtaisohjelmat, josta pitäminen on vahvasti sidoksissa iän karttumiseen. Nuoret pitävät vastaavasti enemmän elokuvista, komedioista ja ulkomaisista draamasarjoista. Inhotuimpia ohjelmatyyppejä ovat ennen muuta tosi-tv- ja saippuasarjat, mutta myös urheiluohjelmat ja visailut sekä – muista inhotuimmista tyypeistä legitimiuden suhteen käänteinen – kulttuuri- ja taideohjelmat. Erityisesti tosi-tv-sarjojen inhoaminen osoittautui kulttuurisesti legitimiiksi, sillä korkeimmin koulutetut inhoavat niitä selvästi enemmän kuin muut. Yksittäisistä mielihjelmistä ei löytynyt yhtä selvää suosikkia kuin pidettyjen ohjelmatyyppien tapauksessa, vaan vastaukset jakautuivat tasaisemmin. Esimerkkejä yleisimmistä mielihjelmistä ovat muun muassa Avara luonto, Kotikatu ja Salatut elämät. Ikä ja sukupuoli, osin myös asuinalue, määrittävät näitä mielihjelmia kaikkiaan voimakkaammin kuin koulutusaste, ammattiluokka tai tulotaso. Esimerkiksi Sinkku-elämän ja Frendien kaltaisista sarjoista pitäminen on yhteydessä korkeaan koulutukseen, mutta tämä selittyy keskimääräistä nuoremman ikäprofiilin vaikutuksella.

Tuloksista nousee esiin ainakin viisi teemaa, jotka antavat aihetta jatkopohdinnalle. Ensimmäinen koskee tulosten suhdetta Bourdieun (1984) homologiiteesiin, jonka mukaan kulttuuristen käytäntöjen sekä sosiaalisten asemien välillä on rakenteellinen vastaavuus. Missä määrin näin on tv-maun osalta Suomessa? Vaikka sosiaalisten asemien mukainen eriytyminen on tulosten mukaan kiistämättömiä, voidaan ilman systemaattisia vertailuja todeta, ettei se ole tavattoman voimakasta verrattuna maun eriytymiseen erällä muilla kulttuurin alueilla, esimerkiksi musiikissa tai kirjallisuudessa (vrt. Purhonen ym. 2009). Tv-maun määrittymistä yksilöiden pääomiin liittyvien sosiaalisten jakojen mukaan ei siis

tule ylikorostaa. Tätä tähdentää se tv-makua koskeva ja myös useilla muilla alueilla toistuva tulos, että ikä ja sukupuoli – molemmat tekijöitä, joita Bourdieu olisi voinut tutkimussissaan tarkemminkin analysoida – ovat niin tärkeitä kulttuurisen maun määrittäjiä Suomessa. Toistuva ja jossain määrin televisioonkin pätevä tulos on myös se, että koulutus on Suomessa kulttuurisesti keskeisempi erojen lähde kuin ammattiasema tai tulotaso.

Toinen teema on, miten tv-makua koskevat tulokset suhteutuvat Bourdieun (1984) homologiiteesiin jälkimmäiseen osaan, siihen, että kulttuurin eri kenttien välillä vallitsee rakenteellinen vastaavuus, eli että maut ovat jossain määrin johdonmukaisia elämänalueelta toiselle. Korkeakulttuurisen orientaation osoittautuminen tv-maun kannalta olennaiseksi selittäväksi tekijäksi – monessa tapauksessa paitsi kaikkein selitysvoimaisimmaksi tekijäksi itsessään, myös koulutus- ja ammattiryhmien välisiä eroja tv-maussa välittäväksi mekanismiksi – selvästi tukee teesiä. Televisiionkatselu ei ole muista kulttuurin aloista ja hierarkioista irrallinen saareke, vaan ihmisten tv-maut ovat tämän mukaan ennustettavia muita kulttuurin alueita koskevien preferenssien ja orientaatioiden perusteella. Tämä ei tietenkään tarkoita, että maut olisivat täysin loogisia ja koherentteja tai että eri kenttien välillä vallitsisi *jäännöksetön* vastaavuus, kuten Lahire (2004; 2008) hieman pahantahtoisesti Bourdieuta tulkitsee. Kysymys on vain todennäköisyyksien ennustettavuudesta.

Kolmanneksi kiinnostavaa on, että ei-pitäminen tai inhoaminen sekä epälegitiimit mielihjelmat nousevat tuloksissa selvästi esiin. Tämä ei sinänsä ole yllättävää: on tunnettua että se, mistä ei pidä, on monesti paljastavampaa kuin se, mistä pitää. Maku on ennen muuta erottautumista muista, ja vaikka se on myös omaan viiteryhmään samastumista, tapahtuu tuo samastuminenkin lopulta toisia sosiaalisia ryhmiä – ja näiden makuja – ulos-sulkien. Bourdieu korostaa tätä siinä määrin, että puhuu omaan makuun nähden poikkeavia makuja kohtaan tunnetusta syvään juurtuneesta inhosta ja suoranaisesta kauhusta, joka ilmenee viime kädessä jopa ruumiillisena pahoinvointina (Bourdieu 1984, 56).

Toisaalta tuoreen brittiläisen, nimenomaan kulttuurista inhoamista ja vihamielisyyttä analysoivan tutkimuksen (Warde 2011, ilmestyy) johtopäätös on, että inhoamiset ja inhon kohteet *eivät* kuitenkaan ole niin olennaisia kulttuuristen raja-aitojen indikaattoreita kuin usein on ajateltu. Silti tuokin tutkimus ottaa ensimmäisen haastatteluaineistoa koskevan illustraationsa juuri television alueelta, siitä, kuinka korkeassa sosiaalisessa asemassa oleva yritysjohtaja voimakkain sanakääntein kertoo inhoavansa – mitäpä muutakaan kuin tosi-tv:tä. Inhoamisen tutkiminen kytkeytyy keskusteluun kulttuurisesta kaikkiruokaisuudesta (Peterson 2005; Purhonen ym. 2010b): julkilausutut inhoamiset ovat yleisempiä vähän koulutetuilla ja heikommassa sosiaalisessa asemassa olevien keskuudessa (Warde 2011, ilmestyy), sillä korkean statuksen ryhmät ovat viime vuosikymmeninä omaksuneet entistä enemmän kaikkiruokaisuuden ja makurepertuaarin laajuuden hyvän maun ja kulttuuripääoman kriteeriksi eksklusiivisen snobismin sijaan. Kaikkiruokainen toleranssi ei ole kuitenkaan särötöntä vaan valikoivaa, ja juuri tosi-telvisio on esimerkki kulttuurin muodosta, jonka muuten maultaan ”kaikkiruokaiset” torjuvat (Warde ym. 2007; 2008).

Neljäs teema koskee kulttuurisen maun (tv-ohjelmista pitäminen) ja todellisen toiminnan (tv:n katsominen) välistä, sangen problemaattista suhdetta. Missään tapauksessa mausta – johon tässä on rajauduttu – ei voi päätellä suoraan mitään katsomista koskevaa. Esimerkiksi uutiset tai ajankohtaisohjelmat oli useammin vähän koulutettujen kuin korkeasti koulutettujen mieligenre. Varmastikaan ei ole silti niin, että korkeakoulutetut katsoisivat vähemmän uutisia, vaan he ovat tulkinneet kysymyksen mielihjelmatyypistä eri tavalla kuin matalasti koulutetut (kenties enemmän privaatteihin mieltymyksiin liittyvänä eikä ”pakolliseksi” koettuna uutisten seuraamisena). Makua koskeviin vastauksiin vaikuttavat olennaisella tavalla erilaiset normit ja ideaalit, se, miten kysymyksiin odotetaan vastattavan ja mihin sosiaaliseen ryhmään vastaajat itse samastuvat vastatessaan juuri tietyllä tavalla. Toisaalta, jos vastausten ”autenttisuuden” tällä tavoin kovinkin jyrkästi kyseenalaistaa, asettaa

samalla vaakalaudalle myös kaiken muun kyselytutkimuksen avulla saatavan informaation. Välittävä realistinen kanta on, että kun korkeakoulutetut sanovat kouluttamattomia useammin pitävänsä kulttuuriohjelmista ja inhoavansa visailuja, kyse on sekä siitä että näin todella on, mutta jossain määrin myös siitä, että he saattavat ajatella, että näin vastaamalla he vastaavat ”oikein” ja odotusten mukaisesti – vaikka eivät olisikaan suuria kulttuuriohjelmien ystäviä ja itse asiassa katsoisivat silloin tällöin myös visailuja. Molemmat komponentit sisältyvät väistämättä kulttuurista makua koskeviin vastauksiin. Tutkimuksen tarjoama tieto on silti kiinnostavaa ja kertoo aina maun ohella myös kulttuurisista asenteista ja arvostuseroista.

Bourdieu (1984) esteettisten kriteerien sosiaalista rakennetta koskeville käsityksille on toisaalta kenties olennaisempaa se tapa, miten tekee kuin se, mitä tekee. Kulttuuripääoma voidaan tulkita juuri erityiseksi esteettiseksi dispositioksi, taipumukseksi ja kyvyksi estetisoida ja äyllistää objekteja sekä keskittyä muotoon sisällön kustannuksella. Bourdieu korostaa, ettei tämä päde vain sellaisten kulttuurituotteiden tapauksessa, jotka on suunniteltu näin vastaanotettavaksi, vaan sama kapasiteetti suuntautuu periaatteessa kaikkeen, mukaan lukien myös ne kulttuuriset objektit, joita ei ole vielä pyhitetty legitimiin kulttuurin osiksi (mt., 3). Siten television tapauksessa olennaisempaa kuin se, mitä katsoo, voi hyvinkin olla se, että katsominen ei ole naiivia ja lapsenomaista ”maailman katsomista television läpi”, vaan refleksiivistä, itsen, maailman, television välineenä ja erilaisten kulttuuristen viittaussuhteiden välisistä monimutkaisista peleistä ja heijastuksista koostuvaa äyllistä toimintaa. Tällaisia katsomisen tapaa koskevia eroja on luonnollisesti hyvin vaikea mitata kyselytutkimusten avulla. Mutta tämän kulttuuripääoman käsitteen kannalta tärkeän argumentin mukaan sen tutkiminen, mitä ihmiset katsovat, ei siis ole edes periaatteellisella tasolla automaattisesti hedelmällisempää kuin tv-maun tutkiminen.

Viides teema liittyy distinktiivisyyden yleisempään mahdollisuuteen television alueella. Mitä merkitsee se, että yhdeksi selvimmän le-

gitiimiksi asiaksi ja jyrkimmäksi distinktioksi osoittautuu tosi-tv-sarjojen inhoaminen? Kuten sanottu, negatiivinen legitimitetti ja erottautuminen eivät sinällään ole tutkimustradition perusajatusten kannalta ongelmia, mutta on huomattava, että osittain tämä tulos johtuu valitusta menetelmästä ja aineistotyypistä. On nimittäin olemassa tv-ohjelmatyyppejä ja yksittäisiä ohjelmia, jotka ovat hyvinkin erikoistuneita ja siten sosiaalisesti erottelevia, mutta nämä ovat väestötasolla määrällisesti niin pieniä ilmiöitä, että niitä on lähes mahdotonta tutkia tavanomaisella kansallisesti edustavalla kyselytutkimuksella riittämättömien tapausmäärien vuoksi. Tuloksia tulkittaessa on ylipäätään otettava huomioon, että tämänkaltaiseen aineistoon perustuvassa tutkimuksessa on jouduttu tekemään runsaasti valikointia ja kompromisseja jo kysymyksiä ja vastausvaihtoehtoja laadittaessa. Kuitenkin jo tässä esitetty suomalaisen valtaviirtetelevisioon keskittynyt analyysi osoittaa, että televisio ei ole eriytymätön ja pelkästään yhdenmukaistava massatiedotusväline, vaan myös televisiota koskevassa kulttuurisessa maussa syntyy sosiaalista eriytymistä ja hierarkioita kuten muillakin kulttuurin kulutuksen alueilla. Kulttuurin kulutusta koskeva sosiologinen tutkimus ei voi ohittaa televisiota, ellei ihmisten elämäntyylistä haluta tietoisesti jättää tärkeätä aluetta huomiotta.

KIITOKSET

Artikkelin alustava versio on esitetty Westermarck-seuran valtakunnallisilla Sosiologipäivillä Helsingissä 20.3.2009 työryhmässä ”Kulttuuri ja kulutus”. Kiitän esitystä tuolloin ja artikkelikäsitteilyä sittemmin kommentoineita. Artikkelin on osa Suomen Akatemian ja Koneen Säätiön rahoittamia tutkimushankkeita.

VIITTEET

¹ Radion viikkotavoittavuus ja keskimääräinen kuuntelu-aika päivässä ovat suunnilleen samalla tasolla television kanssa (Finnpainel 2010b), mutta perustellusti voi sanoa tv:n katsomisen olevan intensiivisempää ja painottuvan selvemmin vapaa-ajalle kuin radion kuuntelun, jota voi teh-

dä esimerkiksi työajalla, autoillessa ja enemmän ”siinä sivussa”.

- ² Bourdieun varsin konventionaaliset massakulttuurikriittiset antipatiat televisiota kohtaan (syytteet kaupallisuudesta, pinnallisuudesta, epäälyllisyydestä jne.) saivat hänen myöhäistuotannossaan eksplisiittisen ilmaisunsa pamfletissa *Televisiosta* (Bourdieu 1999).
- ³ Tässä artikkelissa joudutaan sivuuttamaan television katselun sosiaalisen stratifikaation kannalta myös olennaiset tv:n katsomisen määrää ja tapaa koskevat kysymykset. Käsittelen niitä toisaalla (Purhonen 2011).
- ⁴ Sisällöllisesti lähimmäs tulee J. P. Roosin laaja, jo yli 20 vuotta vanha artikkeli ”Telesio: arkielämän hallitsija, uhka ja erottelija” (Roos 1989), mutta se on otteeltaan kvalitatiivinen, narratiivisiin haastatteluihin perustuva. Muusta televisiota koskevasta suomalaisesta tutkimuksesta voidaan mainita esimerkiksi Pertti Alasuutarin (1992) tutkimukset sekä lukuisat muut kulttuurintutkimukselliset tarkastelut (Koivunen & Hietala 1997). Myös YLE:n tutkimusosasto on tilannut ja tehnyt paljon tutkimusta (Heikkinen 1986; 1989; Kytömäki 2009), mutta niissä on tyypillisesti vahva tuottajaosapuolen näkökulma. Television katselua koskevaa hyödyllistä tilastotietoa julkaistaan säännöllisesti paitsi Finnpainelin (2010a) toimesta, myös Tilastokeskuksen mediasarjoissa (Sauri 2007). Niissä rajoitetaan tyypillisesti sukupuolen ja iän mukaisten perusjakaumien tarkasteluun.
- ⁵ Korkeakulttuurinen orientaatio tulkitaan tässä siten tv-makua yleisemmäksi, ainakin musiikin ja kirjallisuuden alueilla toimivan kulttuurisen hierarkian mittariksi (vrt. Alasuutari 1997; Liikkanen 2009; Purhonen ym. 2010a), jonka suhteen tv-maun autonomisuutta tai riippuvuutta tarkastellaan. Vastaavaa korkeakulttuurisen orientaation ja tv-maun välisen suhteen analyysiä ei aiemmasta tutkimuksesta löydy (vrt. kuitenkin van Eijck & van Rees 2000; Lizardo & Skiles 2009).
- ⁶ Aineisto suunniteltiin tutkimushankkeessa ”Kulttuuripääoma ja sosiaalinen differentiaatio 2000-luvun Suomessa: kansainvälinen vertailu” (Rahkonen ym. 2006) aiemman brittiläisen hankkeen aineistonkeruustrategiaa seuraten (Bennett ym. 2009). Kyselylomake on kokonaisuudessaan luettavissa sähköisenä osoitteessa <http://www.valt.helsinki.fi/blogs/kumaku/questionnaire.pdf>.
- ⁷ Näin voidaan välttää tapausmäärän pienene-

minen analyyseissä ammattiluokkaa kuvaavan muuttujan takia. Luokan ”muu” mukanaolo ei vaikuta tutkimustuloksiin. ”Muu” koostuu sangen hajanaisesta vastaajajoukosta, joskin nuoret, vähän koulutetut, pienituloiset ja parhaillaan opintojaan suorittavat ovat siinä jonkin verran yliedustettuja, mikä on loogista, sillä heidän ammatillinen luokka-asemansa ei ole vielä vakiintunut.

⁸ Menetelmää voi kritisoida kehämäisestä päätelystä: sen mukaan legitimiä on määritelmällisesti se, mitä ja mistä hyväosaiset (korkeasti koulutetut) *de facto* tekevät ja pitävät (Warde ym. 2008, 156). Toiseksi koulutuserojen mukaiset legitimiuserot ovat joskus selvästikin suureksi osaksi väestön erilaisen ikäprofiilin tuottamia – vanhimpien ikäluokkien ollessa keskimäärin vähemmän koulutettuja kuin nuorempien. Kolmanneksi tulee ottaa huomioon, että suhteellisia eroja mittaava kerroin ei kerro mitään absoluuttisista eroista. Saman legitimiyskertoimen voi toisin sanoen saada kaksi aivan eri suuruusluokan ilmiötä, jos vain koulutusryhmien suhteelliset osuudet vastaavat toisiaan. Legitiimiyskertoimia tuleekin aina tulkita yhdessä kertoimen kuvaaman asian tai aktiviteetin yleisyyden mittarin kanssa. Yksiselitteisen ja universaalien legitimiin kulttuurin idean kritiikistä yleisesti ks. Lahire 2004.

⁹ Tarkemmin analysoitavien eniten ja vähiten pidettyjen ohjelmatyyppien sekä mielihohjelmien sosiaalisia profileja toisin sanoen verrataan kaikkiin muihin vastaajiin kuin ko. ohjelmatyyppiin tai mielihohjelman valinnoisiin nähden. Selitettävien muuttujien vertailuryhmät eivät näin ollen ole aivan identtisiä eri genrejen tai mielihohjelmien välillä, mikä ei ole teknisesti aivan optimaalista. Multinominiaalinen logistinen regressio ei kuitenkaan tässä sovi binaarisen logistisen regressioon sijaan käytettäväksi menetelmäksi monestakaan syystä, ennen muuta siksi, että mielihohjelmakysymyksessä vastausvaihtoehdot eivät olleet toisensa poissulkevia.

¹⁰ Tässä ei voida yksityiskohtaisesti raportoida korkeakulttuurista orientaatiota kuvaavan summamuuttujan vaihtelua tarkasteltujen sosiodemografisten muuttujien suhteissa, mutta tällainen analyysi on saatavilla tekijältä erikseen pyydettyäessä. Korkeakulttuurinen orientaatio on vahvasti yhteydessä paitsi korkeaan koulutukseen, ammattiasemaan ja tulotasoon, myös naissukupuoleen, varttuneeseen ikään ja urbaaniin asuinalueeseen (esim. Purhonen ym.

2009). Koska korkeakulttuurinen orientaatio on yhteydessä paitsi sosiodemografisiin muuttujiin myös selitettävänä olevaan tv-makuun, ehto sille, että se voi toimia sosiodemografisten muuttujien ja tv-maun välisten riippuvuuksien kannalta *väliintulevana muuttujana* (Baron & Kenny 1986), täyttyy.

- ¹¹ Mieliohjelmien muodostavat odotetun kaltaisia ryhmittymiä, joista pitäminen korreloi keskenään. Tässä ei voida tarkastella näitä keskinäisyyteyksiä tarkemmin, mutta esimerkiksi erilaisista saippuasarjoista pitäminen liittyy toisiinsa (Salatut elämät, Kauniit ja rohkeat, Kotikatu), samoin animaatiisarjoista pitäminen (Simpsonit, South Park). Myös eräistä amerikkalaisista toimintasarjoista (C.S.I., Teho-osasto) pitäminen ja ajankohtais- ja dokumenttiohjelmista pitämättömyys (A-studio, Avara luonto) liittyy toisiinsa.
- ¹² Sama pätee myös Frenkien korkeaan legitimiyskertoimeen (vrt. taulukko 4).

KIRJALLISUUS

- Alasuutari, Pertti (1992) ”I’m ashamed to admit it but I have watched Dallas”: The moral hierarchy of television programmes. *Media, Culture & Society* 14:4, 561–582.
- Alasuutari, Pertti (1997) Kulttuuripääoma summamuuttujan valossa. *Sosiologia* 34:1, 3–14.
- Baron, Reuben M. & Kenny, David A. (1986) The moderator–mediator variable distinction in social psychological research. *Journal of Personality and Social Psychology* 51:6, 1173–1182.
- Bennett, Tony (2006) Distinction on the box: Cultural capital and social space of broadcasting. *Cultural Trends* 15:2–3, 193–212.
- Bennett, Tony, Savage, Mike, Silva, Elizabeth, Warde, Alan, Gayo-Cal, Modesto & Wright, David (2006) *Media culture: The organisation of the media field in contemporary Britain*. British Film Institute, London.
- Bennett, Tony, Savage, Mike, Silva, Elizabeth, Warde, Alan, Gayo-Cal, Modesto & Wright, David (2009) *Culture, class, distinction*. Routledge, London.
- Bourdieu, Pierre (1984) *Distinction*. Harvard University Press, Cambridge.
- Bourdieu, Pierre (1996a) *The rules of art*. Polity Press, Cambridge.
- Bourdieu, Pierre (1996b) *The state nobility*. Polity Press, Cambridge.
- Bourdieu, Pierre (1999) *Televisiosta*. Otava, Helsinki.

- Bourdieu, Pierre & Passeron, Jean-Claude (1977) *Reproduction in education, society and culture*. Sage, London.
- DiMaggio, Paul & Mukhtar, Toqir (2004) Arts participation as cultural capital in the United States, 1982–2002: Signs of decline? *Poetics* 32:2, 169–194.
- van Eijck, Koen & van Rees, Kees (2000) Media orientation and media use: Television viewing behavior of specific reader types from 1975 to 1995. *Communication Research* 27:5, 574–616.
- Finnpanel (2010a) Finnpanelin TV-mittaritutkimuksen tuloksia. <http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv.php> (Luettu 11.8.2010).
- Finnpanel (2010b) Finnpanelin kansallisen radiotutkimuksen tuloksia. <http://www.finnpanel.fi/tulokset/radio.php> (Luettu 11.8.2010).
- Fowler, Bridget (1997) *Pierre Bourdieu and cultural theory*. Sage, London.
- Gans, Herbert J. (1974) *Popular culture and high culture*. Basic Books, New York.
- Heikkinen, Kalle (toim.) (1986) *Kymmenen esseenä elämäntavasta*. YLE, Helsinki.
- Heikkinen, Kalle (toim.) (1989) *Elämää kuvavirrassa*. Tammi/YLE, Helsinki.
- Heinonen, Visa (2008) Muutoksia suomalaisten vapaa-ajan viettämisessä – kotisohvalla, yhteisissä ja matkailuelämyksissä. *Kulutustutkimus*. Nyt 1/2008, 2–23.
- Kahma, Nina (2010) Keskiluokan valossa: suomalaisten luokkasomautuminen empiirisessä tarkastelussa. *Sociologia* 47:2, 81–96.
- Koivunen, Anu & Hietala, Veijo (toim.) (1997) *Kanavat auki! Televisiotutkimuksen lukemisto*. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisu A:61. Turun yliopisto, Turku.
- Kortti, Jukka (2007) *Näköradiosta digiboksiin*. Gaudeamus, Helsinki.
- Kuipers, Giselinde (2006) Television and taste hierarchy: The case of Dutch television comedy. *Media, Culture & Society* 28:3, 359–378.
- Kytömäki, Juha (2009) Television mieliohjelmien muutos 1991–2002: asian ja viihteen yhteiselosta viihteen ylivaltaan? Teoksessa Liikkanen, Mirja (toim.) *Suomalainen vapaa-aika*. Gaudeamus, Helsinki, 101–122.
- Lahire, Bernard (2003) From the habitus to an individual heritage of dispositions: Towards a sociology at the level of the individual. *Poetics* 31:5–6, 329–355.
- Lahire, Bernard (2004) *La culture des individus*. La Découverte, Paris.
- Lahire, Bernard (2008) *The individual and the mixing of genres: Cultural dissonance and self-distinction*. *Poetics* 36:2–3, 166–188.
- Lamont, Michèle & Lareau, Annette (1988) Cultural capital: Allusions, gaps and glissandos in recent theoretical developments. *Sociological Theory* 6:2, 153–168.
- Lareau, Annette & Weininger, Elliot B. (2003) Cultural capital in educational research: A critical assessment. *Theory and Society* 32:5–6, 567–606.
- Liikkanen, Mirja (toim.) (2009) *Suomalainen vapaa-aika*. Gaudeamus, Helsinki.
- Lizardo, Omar & Skiles, Sara (2009) Highbrow omnivorousness on the small screen? Cultural industry systems and patterns of cultural choice in Europe. *Poetics* 37:1, 1–23.
- Melkas, Tuula (2008) *Tutkimus kulttuuripääomasta Suomessa 2007: tutkimusseloste*. Tilastokeskus, Elinolot/Haastattelu- ja tutkimuspalvelut, Helsinki.
- Menard, Scott (2002) *Applied logistic regression analysis*. Sage, Thousand Oaks.
- Peterson, Richard A. (2005) Problems in comparative research: The example of omnivorousness. *Poetics* 33:5–6, 257–282.
- Purhonen, Semi (2011) *Televisiokatselun sosiaalinen stratifikaatio ja yhteiskunnalliset seuraukset nyky-Suomessa*. Julkaisematon artikkelikirjoitus.
- Purhonen, Semi, Gronow, Jukka & Rahkonen, Keijo (2009) Social differentiation of musical and literary taste patterns in Finland. *Research on Finnish Society* 2, 39–49.
- Purhonen, Semi, Gronow, Jukka & Rahkonen, Keijo (2010a) *Highbrow culture in Finland: Knowledge, taste and participation*. Konferenssiesitys 5.11.2010 Trente ans après La Distinction -konferenssissa, Pariisi.
- Purhonen, Semi, Gronow, Jukka & Rahkonen, Keijo (2010b) *Nordic democracy of taste? Cultural omnivorousness in musical and literary taste preferences in Finland*. *Poetics* 38:3, 266–298.
- Rahkonen, Keijo, Haatanen, Kalle, Purhonen, Semi, Kahma, Nina & Heikkilä, Riie (2006) *Cultural capital and social differentiation in contemporary Finland: An international comparison*. Julkaisematon tutkimussuunnitelma.
- Robson, Karen (2006) *Television-viewing as expressions of cultural capital in British youth*. Konferenssiesitys 11.8.2006, Annual meeting of the American Sociological Association, Montreal. http://www.allacademic.com/meta/p101517_index.html (Luettu 11.8.2010).
- Roos, J. P. (1989) *Televisio: arkielämän hallitsija*,

- uhka ja erottelija. Teoksessa Heikkinen, Kalle (toim.) Elämää kuvavirrassa. Tammi/YLE, Helsinki, 36–92.
- Sauri, Tuomo (2007) Televisio. Teoksessa: Joukkoviestimet – Finnish mass media 2006. Tilastokeskus, Helsinki, 143–176.
- Schulze, Gerhard (1992) Die Erlebnisgesellschaft. Campus, Frankfurt.
- Warde Alan (2011, ilmestyy) Cultural hostility reconsidered. Cultural Sociology 5:2.
- Warde, Alan & Gayo-Cal, Modesto (2009) The anatomy of cultural omnivorousness: The case of the United Kingdom. Poetics 37:2, 119–145.
- Warde, Alan, Wright, David & Gayo-Cal, Modesto (2007) Understanding cultural omnivorousness: Or, the myth of cultural omnivore. Cultural Sociology 1:2, 143–164.
- Warde, Alan, Wright, David & Gayo-Cal, Modesto (2008) The omnivorous orientation in the UK. Poetics 36:2–3, 148–165.

Liitetaulukko 1. Sosiodemografisten tekijöiden ja korkeakulttuurista orientaatiota kuvaavan summamuuttujan suorat jakaumat

	%	N
Sukupuoli		
Mies	48,1	667
Nainen	51,9	721
Ikäluokka		
18-24	12,1	168
25-34	17,6	245
35-44	18,5	256
45-54	19,7	273
55-64	19,9	277
65-74	12,1	169
Koulutusaste		
Perusaste	17,4	242
Keskiaste	39,0	541
Alempi korkea-aste	29,4	408
Ylempi korkea-aste	14,2	197
Ammattiluokka		
Työntekijäasema	30,3	420
Keskiryhmä	31,9	442
Johtava asema	24,3	337
Muu	13,6	189
Henkilökohtaiset nettotulot/kk		
-1000 EUR	31,0	414
1000-2000 EUR	45,6	609
2000+ EUR	23,4	312
Asuinalue		
Kaupungin keskusta	16,9	233
Esikaupunki tai lähiö	50,9	702
Taajama tai asutuskeskus	17,3	239
Muu maaseutu	14,9	205
Korkeakulttuurinen orientaatio		
0	27,0	375
1	17,2	239
2	11,9	166
3	10,0	139
4	8,8	123
5	6,3	88
6	5,1	71
7	5,5	76
8	4,4	62
9	2,2	31
10	1,4	20
Yhteensä	100	1388